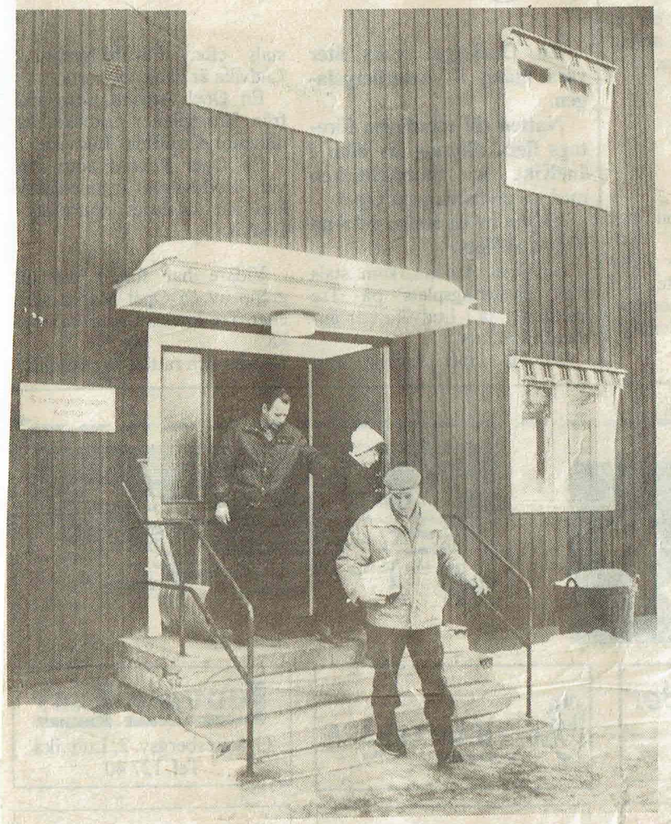
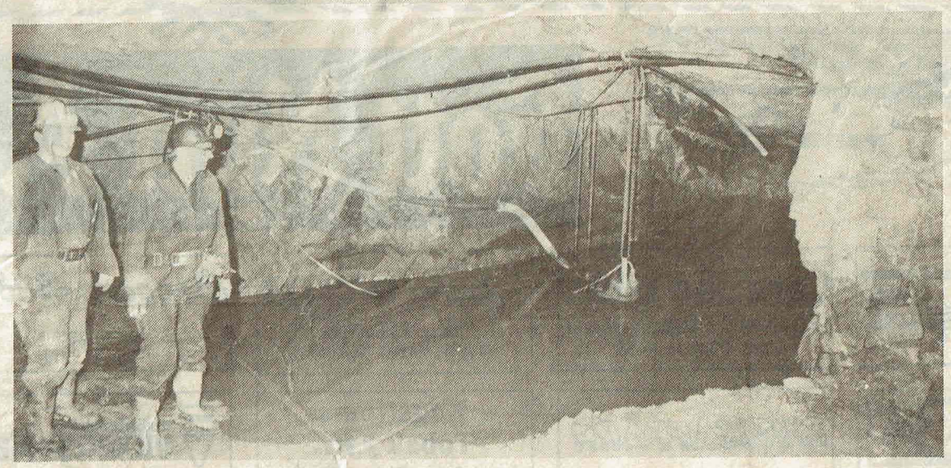
De sista bilderna

I dag fredag tar kontorschefen Göte Byström sina privatpinaler under armen och lämnar arbetsplatsen för gott.

Saxbergets gruva dagarna före nyår. Efter årsskiftet går gruvfogden och sex man kvar med fortsatt uppstädning, samt att tillse så pumparna går kanske ett kvartal till.

Bengt Olov Karlssons och Lennart Gardsiös arbetsuppgifter de sista dagarna innan de slutar, har bland annat bestått i att se till pumparna. Än på några månader tillåts inte att gruvan vattenfylls.

I dag fredag klämtar klockan för Saxbergets gruva. Bergslagsposten har hälsat på och gjort sista bildsvepet med de få gruvgubbar som gått kvar fram till dagen D, 30 december 1988. Domedagen för den anrika gruvan, Sveriges djupaste, för övrigt.

Eller blir det så att dynamitsalvorna återigen ska dundra på nivåer neråt tusen meter under jord. Upptäckten av den nya fyndigheten har givit en liten strimma av hopp.

Men fram till ögonblicket då svaret på den fortsatta prospekteringen kommer, har avvecklingen av gruvan gått programenligt.

I dag går sista manskapet hem från Saxberget. Kvar blir bara gruvfogden sedan mer än tjugo år tillbaka, Ralf Rotts, tillsammans med sex gruvgubbar.

– Vår uppgift är att fullfölja den uppstädning som skett sedan september då driften stoppade, samt att hålla pumparna nere i gruvan igång, säger Ralf Rotts. Det kan röra sig om första kvartalet, eller så. Knappast mer.

Om chansen till fortsatt gruvdrift vill Ralf Rotts hålla för sig själv. Han är en luttrad gruvkarl, van att tala i små bokstäver.

En som innerligt hoppas på en fortsättning är veteranen Lennart Gardsiö:

– Bara ett par år till och allt skulle ha varit så enkelt. Då hade jag kommit upp i åren som gjort möjligt till så kallad, för tidig avgång. Nu blir det svårt att hitta något. Är man en bra bit över de femtio och jobbat i gruva hela sitt liv, är det besvärligt.

Kontorschefen Erik By-

Nils-Erik Moss, Ekshärads FI, vann årets Ljungåsrunda över 23 kilometer. Kranskulla Anita Nordenström sprang de sista meterna hand i hand med segraren.

Bo Svensson, Ludvika LFfI, deltog i DD-joggen med dottern Lisa i vagnen.– Det blev en skön promenad över sju kilometer.

Favoritsegrar i Ljungåsrundan

Favorittippade Maria Eriksson, Kvarnsvedens GoIF och Nils-Erik Moss, Ekshärads FI, stod som segrare när årets Ljungåsrunda över 23 kilometer avgjordes på lördagen.

Föga publikvänligt regn följde löparna under större delen av loppet, men vid målgången letade sig solen fram mellan molnen.

Bäste VB-löpare blev Johani Ronkainen, IK Heros, med en andraplats i sin klass.

Redan efter fyra kilometer kunde Nils-Erik Moss bryta sig lös från klungan och gjorde därefter sitt eget lopp.

– Det är första gången jag springer Ljungåsrundan, säger Nils-Erik Moss. Det var en tuff bana. Uppför de första 14 kilometerna tog ordentligt på krafterna.

Det här var Moss femte raka seger. Sista tävlingen var Marathon i Säffle där Moss tog DM-tecknet med tiden 2.31.

– Nu väntar Lidingöloppet som jag springer för första gången. Jag har lite svårt för branta utförslöpor. Därför har jag dragit mig för att delta tidigare. Vi får se hur det går.

När Maria Eriksson, en dryg kvart efter bäste herre, bröt mållinjen tog hon sin tredje seger i Ljungåsrundan.

Maria distanserade närmaste konkurrent med nästan femton minuter.

– Det kändes fint. Jag gillar när det går uppför och regnet är inga problem för mig, säger Maria Eriksson.

– Jag tycker att det är ett bra arrangemang och det är alltid fina priser. Anmälningsavgiften är låg om man jämför med andra tävlingar. Jag kan inte förstå att inte fler springer det här loppet, säger Maria.

Johani Ronkainen, IK Heros, blev bäste VB-deltagare med en fjärdeplats i starfältet och en andraplats i klassen H 35. Esko Ronkainen, IK Heros, tog en fjärdeplats i klass H 21.

Värt att nämna är också Margareta Lindström från arrangörsklubben Saxdalens IF, som segrade i D 40-klassen.

Det var nionde året som Ljungåsrundan avverkades och under alla år har Seppo Vanninen, Saxdalens IF, gjort ett jättejobb med att ragga sponsorer till tävlingen och priser till alla startande.

Text: Ullacarin Sundin
Foto: Berit Djuse

Rolfs 14:e säsong som tränare för Saxdalen

1988

Är Rolf Persson, 46, svensk rekordhållare i antalet säsonger som tränare för samma klubb?

— Jag vet inte med det är möjligt ,skrattar Rolf som nu är inne på sin 14:e A-säsong med Saxdalen.

Redan 1966 tränade ”Roffe” de svart-vita första gången.

— Det är lika roligt än i dag att hålla på med fotbollen. Annars skulle jag aldrig hoppat på det igen.

Vad väntar sig då Rolf av 1988?

— I varje fall hoppas jag på en bättre säsong än i fjol när vi blev sexa.

— Att vi på ett tidigt stadium kommer ifrån de nedre regionerna. Saxdalen brukar tyvärr inte vara något vårlag.

I år trillar minst tre lag ur div V-serierna och det är i första hand detta man vill försöka undvika.

— Jag vet i dagsläget inte till 100 var vi egentligen står i förhållande till de övriga lagen.

— Skador och sjukdomar har ställt till stor oreda i begreppen, suckar Persson.

Nu senast blev det hemska 1-7 i baken mot Hedemora efter pausledning 1-0.

— Ett typiskt exempel på hur sjukdomar och elände kan drabba. Vi saknade fem spelare och hade endast en avbytare i den matchen,förklar SIF-tränaren.

Endast Lars-Erik Leu lämnar klubben och återvänder till Östansbo.

Sex nya

Jan ”Tjabo” Andersson ny från IFK Grängesberg liksom 2 x Anders Karlsson från Smedjebacken respektive LFK.

2 x Thomas Eriksson från LFK och Högfors samt LFK-junioren Mika Kiiveri är även de nytillskott.

Har då Rolf Persson någon nyckelspelare?

— Hela centrallinjen med Per Hedström i målet, Jan Andersson libero, Pelle Runnberg på mitten och Anders Karlsson framåt betyder mycket.

Som seriefavoriter framhåller Rolf Grycksbo,Slätta och Bullermyren.

— Vår målsättning är att bli bäst av V/B-lagen. Det kan bli en rolig kamp mellan oss V/G och Östansbo.

Nästa fredag plockar Rolf fram sin 14:e premiäruppställning vid bortamötet mot nykomlingen Djurmo/Sifferbo!

HARALD LOHSE

Rolf Persson är just i färde med att spika ihop sitt 14:e premiärlag i Saxdalens IF! Finns det någon tränare i landet som varit med under lika många år i samma klubb som Rolf? (Foto: Claes Söderberg).

Toivo bäst i Saxdalen

SAXDALEN (DD). Toivo Ollonen, Bollnäs, klådde den annars i Ljungåsenrundan över 23 kilometer i lördags så dragvillige Göran Johansson, Kvarnsveden, på segern. Anders Skogkvist, Falu IK, knäcktes av att knipa Bergspriset uppe på Ljungåsens vindpinande höjder.

Ett 50-tal löpare kom till start i 10:e Ljungåsenrundan ett jubilem som arrangörerna delade med endast en tävlande: Stig Söderström, Kvarnsveden, som sprungit alla loppen.

Trion Göran Johansson, Toivo Ollonen och Anders Skogkvist lämnade under inledande milets de tuffa stigningarna (milet passerades av tättrion på 34 minuter) övriga fältet bakom sig. Tomas Johansson, Kvarnsveden, sprang solo därbakom och om en total femteplats gjorde klubbkamraten Ove Olsson ett misslyckat försök att kriga med Tomas Thim, Bollnäs om.

Skogkvist långspurtade till sig Bergspriset på tiden 44.30 men blev sedan den förste att hängas av efter utförslöporna och ut på asfaltsvägen mellan Grängesberg-Sunnansjö.

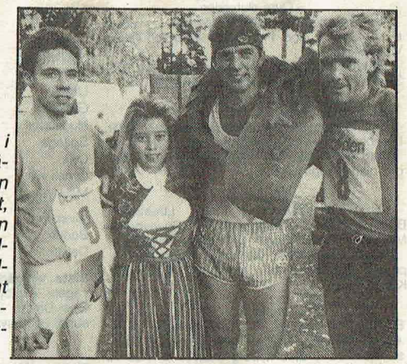
Johansson visade störst dragvillighet, men Ollonen följde som en skugga efter. När Toivo Ollonens illamående (– Sportdrycken i kombination med kylan!) släppte inne i Saxdalen rev han åt sig en 20 meters lucka som han lyckades hålla ända in imål.

Ove Olsson, Kvarnsveden, belade p g a motståndet ”bara” en total sjätteplats. Nu måste han återkomma även -90 och bli sämst femma för att knipa poängpriset ett kilo rent silver för alltid.

Eva vann igen

Ljungåsenrundan har tunn damklass. Banprofilen avskräcker tyvärr men icke destå mindre gjorde Eva Pettersson, Söderbärke, en strong tävling och vann igen.

BOO ERICSSON

TRION I TÄTEN i lördagens Ljungåsenrunda fr v trean Anders Skogkvist, Falu IK, segraren Toivo Ollonen, Bollnäs med kranskullan Erika Holm samt tvåan Göran Johansson, Kvarnsveden.

RESULTAT 23 km:

Seniorer (bergspristid): 1. Toivo Ollonen, Bollnäs (44.35) 77.13, 2. Göran Johansson, Kvarnsv. (44.34) 77.19, 3. Anders Skogkvist, Falun (44.30) 77.46, 4. Tomas Johansson, Kvarnsv. (45.06) 78.28, 5. Tomas Thim, Bollnäs (46.28) 80.49, 6. Tommy Sundeberg, Kvarnsv. (47.06) 81.50, 7. Esko Ronkainen, Heros 85.27, 8. Mats Hammerin, Forssa 87.51, 9. Matti Linna, Kvarsv. 88.35, 10. Torbjörn Sunesson, Korsnäs 94.36.

D 21: 1. Eva Pettersson, Söderb. (56.57) 100.36.

D 35: 1. Anita Westling, Idkerb.Rämsh. (61.02) 104.09.

D 40: 1. Margareta Lindström, Saxdalen (65.55) 116.24.

H 35: 1. Rolf Pålsson, Saxd. (50.09) 85.59, 2. Lars Persson, Vulcanus 91.16, 3. Lars-Olov Frisk, Saxd. 97.20.

H 40: 1. Ove Olsson, Kvarnsv. (47.19) 81.15, 2. Jan Jorbrink, Valhall 85.03, 3. Mats Alm, Kvarnsv. 86.39, 4. Mats Olov Olsson, Kvarnsv. 95.04, 5. Leif Eriksson, Vulcanus 100.31.

H 45: 1. Reijo Toivola, Ludvika (50.53) 88.16, 2. Göran Hybinette, Ludvika 91.43, 3. Alf Dahlberg, Gagnef 94.05, 4. Ove Wikman, Källb. 97.08, 5. Stig Söderström, Kvarnsv. 111.23.

H 50: 1. Erik Kujanpää, Kvarnsv. (49.45) 86.33, 2. Karl-Ove Karlsson, Långshyttan 94.37, 3. Leif Forsgren, Valhall 103.04, 4. Gösta Thorberg, Saxdalen 103.09, 5. Per Erik Persson, Källb. 104.33, 6. Inge Eriksson, Sundborn 108.44, 7. Bertil Eriksson, Falun, 108.52.

Motion: 1. Östen Johansson, Lesjöfors 88.01, 2. Mats Palmgren, Ludv. 91.48, 3. Hans Persson, Källb. 96.27, 4. Lennart Andersson, Källb. 96.28, 5. Sören Hjort, Forssa 99.07.

Uppvisning av Moss i ”Ljungåsrundan”

Årets upplaga av den traditionella ”Ljungåsrundan” över 23 km blev en uppvisning av 35-årige Nils-Erik Moss från Ekshärad på lördagsmiddagen.

Den meriterade värmlänningen, bl.a. 10:a i Stockholm Maraton i fjol, stack direkt efter några kilometers löpning och sololöpte sedan i hällande regn.

— Visst var det tungt på leriga och blöta grusvägar. En jättekul bana som jag gärna återkommer

var oförbrännerlige Ove Olsson från Kvarnsveden.

39-åringen gjorde även han ett lopp i ensamt majestät även om han ett tag hotades av Jonny Nilsson från Säter.

— Jag är helnöjd med mitt lopp som gick 25 sekunder snabbare än i fjol, berättar Ove Olsson.

— Ett fint genrep inför Lidingöloppet om ett par veckor. Maria Eriksson var som vanligt i en klass för sig och var hela 14(!) minuter före tvåan Lena Häll från Domnarvet.

IRIK:s Anita Westling, som startade i D35 och vann, hade med sin tid varit tvåa i D21!

Saxdalens IF kunde glädja sig åt runt 150 startande trots att många föredrog TV-sändningarna från OS.

— Visst men det kunde ha varit fler, menade tävlingsbossen Olle

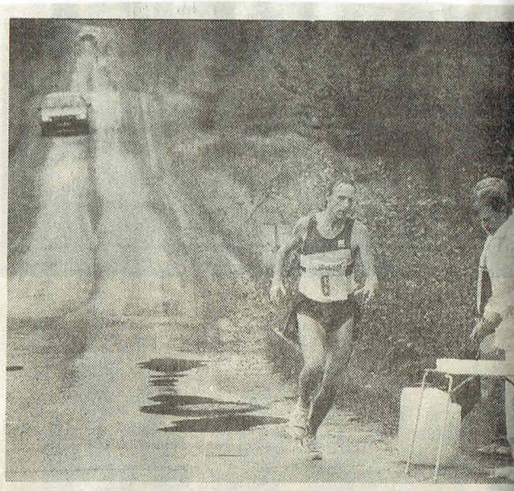
Resultat Ljungåsrundan:

H21: 1. Nils-Erik Moss, Ekshärad 76.31, 2. Johnny Nilsson, Säter 77.48, 3. Thomas Johansson, Kvarnsveden 78.09, 4. Esko Ronkainen, Heros 82.49, 5. Leif Karlsson, Hällefors 86.02, 6. Mats Hammerin, Forssa 86.12.

H35: 1. Ove Olsson, Kvarnsveden 77.30, 2. Johani Ronkainen, Heros 80.52, 3. Tommy Hindrikes, Kvarnsveden 82.16, 4. Rolf Pålsson, Saxdalen 86.32, 5. Bo Alsterlind, St. Tuna 87.37.

H40: 1. Mats Alm, Kvarnsveden 83.15, 2. Pentti Puro, Forssa 92.14, 3. Mats Olov Olsson, Kvarnsveden 93.08.

H45: 1. Reijo Toivola, Ludvika 88.36, 2. Bengt Jansson, Krylbo 89.02, 3. Björn Sjöström, St. Tuna 90.23, 4. Göran Hybinette, Ludvika 90.50.

Ingen i sikte! 35-årige maratonexperten Nils-Erik Mos härad kan i lugn och ro kosta på sig lite ”drick” i L dan. (Foto: Yovnne Åsell)

ström, Hällefors 103.47, 4. Rolf Hammerin, Kvarnsveden 105.29.

D21: 1. Maria Eriksson, Kvarnsveden 93.49, 2. Lena Häll, Domnarvet 107.39, 3. Berit Svens-

D40: 1. Margareta Saxdalen 113.10.

Motion: 1. Östen Lesjöfors 88.24, 2. J son, Gustafs 90.51, 3

Ludvika

Dan Andersson-jubileet 1888-1988

Saxdalens manskör svarade för ett bejublat program i Brunnsvik. Föreställningen föreföll mycket välrepeterad - och var det också. Sedan nyår har de 30-talet aktörerna tränat två gånger i veckan.

Rena fyrverkeriet vid jubelkonsert

Gunde Johansson, Ingela Strandberg, Kiko del Paraguay, Roine Lindström...

Det var ett stjärnuppbåd som hyllade Dan Andersson vid konserten i Brunnsvik i onsdags kväll.

Och efter konserten fortsatte det med nya stjärnor - nu i form av ett grannt fyrverkeri avskjutet från utkiksplatsen vid Lekomberg.

Arrangerande Dan Anderson sällskapet - som växt till sig ordentligt och nu har 1 800 medlemmar - kunde glädja sig åt en verklig fullträff.

Det lokala inslaget med sångspelet 'Helgdagskväll i timmerkojan' framfört av 30-talet medlemmar i Saxdalens manskör, var bara det värt entrépengen, tyckte många.

Gunde Johansson, sällskapets ordförande, rev rutinmässigt ned långa applåder efter att ha framfört bland andra 'Vårkänning'. Kiko del Paraguay, bosatt i Gnesta, var en annan angenäm bekantskap. Ingela Strandberg, en relativt 'ny' Dan Andersson-tolkare från Varberg, samt Roine Lindström, gjorde också sitt till för att höja stämningen.

Timmarna i Brunnsvikshallen bara flög iväg och konsertprogrammet var inte avslutat förrän efter 3,5 timmar!

Thorstein saknades

Strax därpå var det så dags för det präktiga fyrverkeriet från Lekomberga. Sällskapets kassör Michael Sandin berättade att några tusenlappar investerats i de lysande och smällande pjäserna.

Var då allt bara positivt rakt igenom? Nej, kanske ändå inte riktigt. På vissa håll grymtades det missnöjt över att Thorstein Bergman, en av de främsta Dan Andersson-tolkarna, inte deltog. Detta trots att hans medverkan utlovats i annonser.

– Tyvärr måste det ha skett något missförstånd någonstans. Det blev klart i ett mycket tidigt skede att Thorstein inte skulle kunna vara med här i kväll. Han hade andra engagemang, förklarade Sandin.

Den mångårige guiden vid Luossastugan, Nisse Munck, saknades också. Han befann sig i Göteborg, vilket Gunde Johansson förklarade med att firandet måste spridas över landet och inte koncenterras till en enda plats.

Stort intresse

I detta sammanhang kan nämnas att flera orter visat intresse för att anordna program kring finnmarksskalden. I Linköping och Motala har sällskapet redan bokat in arrangemang och det finns även långt gångna planer på något konsertliknande i Stockholm.

Saxdalens manskör får också fullt upp den närmaste tiden. I morgon, lördag, visas det drygt timslånga sångspelet i Cassels i Grängesberg.

– Nästa fredag uppträder vi på nytt i Cassels och publiken består då av skolelever. Dagen därpå visas sångspelet för pensionärer och främst då för dom som bor på vårdinrättningar, berättar Lasse Persson i manskören. Samma kväll hålls en föreställning för allmänheten.

Foto: Anders Abrahamsson

Gunde Johansson trivdes som fisken i vattnet i Brunnsvikshallen. Och undra på det - som ordförande i Dan Andersson sällskapet kunde han notera rena dundersuccén för sällskapets arrangemang.

Ludvikas socialchef Nils Nyström, till högr, har ofta varit på bild i tidningen. Men aldrig tidigare har han uppträtt officiellt som en skogsarbetare av den gamla stammen. Här sitter Nyström i sällskap med Lennart Andersson.

Avslaget och amatörmässigt när Dan Andersson hyllades

Onsdagens Dan Andersson-kväll på Brunnsvik kom att bli en stor besvikelse.

Thorstein Bergmans medverkan var aviserad, men han dök aldrig upp, och det som nu bjöds var alltför slätstruket och amatörmässigt.

Kiko del Paraguays framträdande blev kvällens ljusglimt.

Thorstein Bergmans uteblivande visade sig ha förödande konsekvenser för evenemangets kvalité. Att sjunga Dan Andersson så att dennes ord lyfts fram som förmedlare av stämningar och innehåll är nämligen inte alldeles lätt. Det kräver att uttolkaren äger både ett eget djup och en egen livserfarenhet samt att han har en röst varmed han kan uttrycka denna sin personliga erfarenhet.

Sådana Dan Andersson-tolkare finns det, naturligt nog, bara i ett mycket begränsat antal, och denna onsdagskväll på Brunnsvik var de väldigt lätt räknade.

Saxdalens manskör lade i onsdags på 100-årsdagen av Dan Anderssons födelse beslag på kvällens första hälft på Brunnsvik med sitt sångspel. Foto: Claes Söderberg.

Inte roligt

Programmet var indelat i två hälfter. Den första ägnades uteslutande åt ett sångspel av Saxdalens manskör. Kören — skrudad i tidsenlig dräkt — sitter församlad runt en tänkt eld i kolarmiljö, Bengt Emil Johnson föreställer Dan Andersson själv, den ena efter den andra av Dan Anderssons diktade figurer dyker upp, en kort dialog förs och så brister kören ut i sång.

Så håller det på i över en timme, och det är inte roligt.

Saxdalens manskör har här gjort något slags buskis av Dan Andersson. En existentiell tänkare, en författare med ett sällsynt lyhört språköra och en människa av kött och blod har här reducerats till schablon och bygdeoriginal.

Det förefaller knappast vara det bästa sättet att respektera och hedra Dan Anderssons minne under hans jubileumsår.

Skrala sånginsatser

Något som onekligen förvånar — med tanke på att sångspelet framförs av en kör — är de skrala sånginsatser som görs i de soloinslag som förekommer. Varken Bengt Emil Johnson eller Åke Lundeberg har sådana vokala resurser att de tål att exponeras inför offentligheten i ett högtidligt sammanhang som detta.

Dock ägde den undermåliga solosången ett undantag och ett lysande sådant: Lennart Ek sjöng ”En gamling” med underbar klarhet i stämman och med stort allvar och vemod. Han var en av de två sångare under hela kvällen som sjöng som om Dan Anderssons ord betydde något för dem, och för det inhöstade han välförtjänt aftonens kanske varmaste applåd.

Amatörer och proffs

Som sammanfattande omdöme om sångspelet får sägas att konstnärlig och artistisk amatörverksamhet är både lovvärd och berömvärd så länge den inte utövas med andra ambitioner än att vara vad den är. När däremot amatörismen träder in på professionalismens estrader och tar en halv kväll i anspråk under ett av detta jubileumsårs huvudevenemang, då får de medverkande också finna sig i att bli bedömda efter strikt kvalitetsmässiga och prestationsmässiga kriterier.

En i sammanhanget berättigad och fundamental fråga är givetvis också vad körsång över huvud taget har med Dan Andersson att göra.

Kulturministern talade

Efter pausen höll kulturminister Bengt Göransson ett tal kring Dan Andersson och gav en god karakteristik av hans diktning när han påpekade att denne hela tiden återger folkliga stämningar men aldrig friar till dem, aldrig är insmickrande mot dem.

Han menade också att arbetarrörelsen ofta har svårt att acceptera diktare som i likhet med Dan Andersson problematiserar tillvaron och inte förenklar den och att det därför brukar dröja till ett par decennier efter sådana folkliga diktares död innan de upptas i arbetarrörelsens kulturella gemenskap. Först när de kommit på avstånd och deras gärning är överblickbar vågar man ta dem till sig, menade kulturministern.

Gundes prat

Sedan var det dags för Gunde Johansson att sjunga två visor. Det tog dock en dryg — mycket dryg — kvart innan han kom i gång med sin första sång. Först tvingades nämligen publiken — en fullsatt Brunnsvikshall — att lyssna på trubadurens sedvanliga självförsjunkna, ostrukturerade och osammanhängande ordström, som för de allra flesta torde vara tämligen omöjlig att kunna eller orka följa med i.

Ytterligare tre Dan Andersson-tolkare följde sedan: Ingela Strandberg (en gång mottagare av Dan Andersson-priset), Kiko del Paraguay och Roine

Av dem var det Kiko del Paraguay som var den överlägsne, och hans framträdande var också hela kvällens mest övertygande.

Han räddade kvällen från att i sin helhet förflyta i jämntjockhetens och slätstrukenhetens tecken och bevisade att det faktiskt går att sjunga Dan Andersson med inlevelse, intensitet och lidelse.

Som han själv uttryckte saken när han skulle framföra ”Omkring tiggar’n från Luossa”:

— Antingen ska den sången sjungas med känsla eller så ska den inte sjungas alls! Är det bara sjunga man vill är det bättre att hålla käft!

Det var kanske inte menat som en upptuktelse av kvällens övriga Dan Andersson-tolkare, men frågan är om det inte borde varit det.

MÅRTEN NILSSON

sposten Fredagen den 8 april 1988

Hur känns det i dag. . .

. . . Roger Broberg, ledare för Saxdalens manskör, dagen efter succéprogrammet om Dan Andersson.

– Jotack nu är det rikigt bra. Gårdagskvällen i Brunnsvikshallen blev ju en festkväll som man sent skall glömma.

– Ja ovationerna var stora och applåderna långa efter föreställningen.

– Ja publiken tyckte om vårt program det är nog helt klart men roligast var nog när Dan Anderssons dotter Monika och Gunnar Turesson kom fram och tackade.

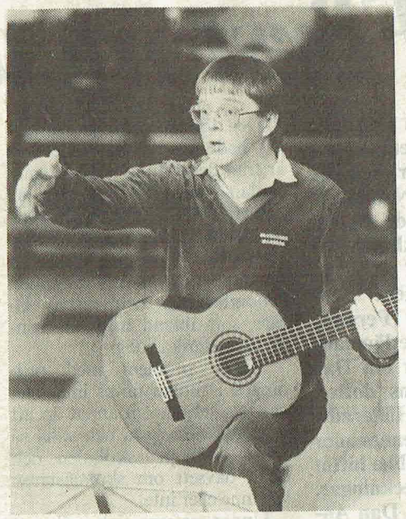
– De tyckte att vi gav en fin bild av Dan Andersson och att vi hade hittat ett nytt grepp att framställa det hela på.

– Så nu blir det Dan Andersson för hela slanten för Saxdalens manskör framöver?

– Ja den närmaste tiden är det mycket Dan Andersson men vi har också mycket annat som måste göras. Har man en manskör så vet du att valborgsmässoaften är en av våra stora dagar.

– Sköna maj välkommen och Vintern rasat ut är sånger som vi inte slipper undan. Förresten det blir ingen vår utan att vi fått sjunga dessa sånger.

– Hur lång tid har ni jobbat med detta program som framfördes igår.

Roger Broberg, riktigt nöjd.

– Planeringen började för över ett år sedan och i kören har vi fram till årskiftet arbetat en kväll i veckan.

– Men från januari så har det varit två kvällar i veckan samt ett körläger över ett veckoslut innan allt nu är färdigt.

– Det känns skönt att det gick så bra, för alla medlemmar har lagt ner ett fantastiskt arbete och ställt upp på alla sätt och vis för att lösa problemen efterhand som de uppstått.

– Du sa i inledningen att gårdagen var en riktig festkväll. Så ni hade alltså en gemensam Dan Anderssonfest efter föreställningen i går?

– Nä du gubbe lilla, för direkt när föreställningen var slut så satte vi igång med att riva dekoren och göra hallen användbar till andra aktiviteter. Så någon fest blev det inte utan vi avslutade gårdagen med att städa upp efter oss och därefter var det dags att åka hem och sova några timmar. Det är ju vanlig arbetsdag för de flesta av körens medlemmar idag.

Karl Erik Anestedt

Åke Ljunggren auktionerar här ut konstverket "En gamling". Det gick för 5.000 kronor.

Mari-Ann Kjellgren ansvarar för utställningen. Här visar hon några av sina favoriter.

Bengt-Emil gjorde kupp och ordnade tavelauktion

– Sitt ned!

Bengt Emil Johnson hade just varit med och avslutat sångspelet "Helgdagskväll i timmerkojan" i Cassels och nu stod han på scenen och skulle avsluta den lyckade kvällen. Publiken i sin tur stod upp i bänkarna och applåderade taktfast. När applåderna så småningom mattades, ekade Bengt Emils uppmaning vänligt men bestämt och teaterbesökarna lydde med ett fniss. Vad skulle komma?

Ännu en lodlina produkt, naturens vid vatten

En tavla bars fram till scenen föreställande ett landskap med timrat hus och en glittrande skogssjö.

– Det här, sade Bengt Emil, är en tavla gemensamt målad av konstvänner i Saxdalen under Mari-Anne Kjellgrens ledning. Den har skänkts till Cassels Vänner och nu tänker jag auktionera ut den till högsbjudande. Behållningen går till Cassels Vänner.

"En gamling"

Tavlan som kallades "En gamling" anspelade på den livegenskap som hör en förgången tid till.

Publiken började plocka efter plånböckerna. Så satte budgivningen i gång. Auktionsförrättare var Åke Ljunggren från sångkören till tusen kronor. Budgivningen var dock trög, men efter mycket pockande från Ljunggren föll klubban vid femtusen kronor bjudet. Lennart Larrson i Saxdalens manskör var siste budgivare och tavlans nye ägare.

Som avslutning på kvällen sjöng Lennart Ek en av pärlorna i sångspelet, den finstämda visan "En gamling".

Utställning

Ute i entrén möttes den avtroppande publiken av en konsutställning. Föreningen Bild och formare ställde ut sina alster tillsammans med Målarcirkeln från Saxdalen. Motiven var genomgående inspirerade av Dan Andersson diktning. Trolska landskap dominerade. Även här ansvarade den flitige Mari-Anne Kjellgren för den konstnärliga regin.

Text: Anders Gustafsson

"Folk utan namn, gnisslande kuggar i hjulet heter tavlan med Dan Anderssons bild. Den är målad av Helge

1988

Inger Larsson och Kerstin Såhl håller ett öra på kören.

Roger Broberg sjunger med inlevelse.

Dan hyllas av saxdalskarlar

Det spelar ingen roll att frosten står tjurig vid grind.

Karlarna i Saxdalen ställer stadigt upp i skolan vareviga söndag för att repetera sitt bidrag till Dan Andersson-jubileet.

Ett helt år har man arbetet med sångspelet ''Helgdagskväll vid timmerkojan''.

Om ganska precis en månad bryter det stora firandet ut i Ludvika. 100 år sedan Dan Andersson föddes.

Det skall resas statyer, spelas, sjungas och läsas bakom varje vägkrök i bygden hela sommaren.

Varje invånare som någon gång varit närmare en gitarr eller luta än tjugofem meter skall kamma snedlugg och sjunga vemodiga trallar om timmerkojor, systrar, gäss och brooklandsvägar.

Givetvis skall Saxdalens Manskör vara med i hyllningskören,
gränjekarlar som de egentligen är.

''Normalkören''

Saxdalens Manskör är något utav ''Statens Normalkör''.

Här finns SJ-reparatörer, banktjänstemän, musiklärare, programdirektörer, skolvaktmästare, sjukkassetjänstemän, brevbärare och lärare. För att ta några exempel.

Samtliga utrustade med en sånggädje som är nästan osvensk och i motsats till Den Svenske Husbehovssångaren sträcker sig repertoaren en bra bit bortom ''Helan går'' (personalfest) och ''Små grodorna'' (vid stänger och granar under lagstadgad ledighet)

Manskörens historia är ganska festlig.

Det är egentligen Valborgs fel, alltihop.

Kören började med att Saxdalens IF fick för sig att blåsa eld i den gamla traditionen med majbrasa.

Nu var det emellertid så att det var brist på folk som kunde ''Vintern raaaa....'' så första året blev det ingen sång. Bara eld och Tigerskott.

— Det var för ynkligt, tyckte byborna och året därpå satte föreningen igång att leta sångare bland halvbackarna.

Man hittade ett dussin. Plus Roger Broberg som kan det här med noter och toner. Han åtog sig att vifta så halvbackarna höll takten.

Efter halva ''Vårvindar friska'' upptäckte man till sin förvåning att Saxdalens just hade fått en manskör.

På den vägen är det.

Spelmanslag och kör

Dussinet vårsångare har numera utvecklats till Världens Största Dussin. 29 personer.

Manskören innehåller också mängder av spelmän. Alla är medlemmar i Saxdalens Spelmanslag. Eller om det är sångarna som är med i spelmanslaget.

Det där har aldrig till fullo blivit utrett.

Vi vet bara att spelmännen spelar med sjungande stråkar och gränserna mellan kören och spelmanslaget är lindrigt uttryckt flytande.

Hur som helst så har man roligt. Utan att publiken fram till nu har fått lida för det. Det ligger inte för Roger Broberg och hans folk att gömma eventuella ''folkliga'' klanger bakom den fega ursäkten ''vi är ju bara amatörer''.

Flitiga i (stock)elden

Jobbet med programmet kring Dan Andersson går in i slutspurten.

6 april är det dags för premiär. Då åker storvästarna och slokhattarna på och man sticker i kontakten till den elektriska stockvedsbrasan. Se9an är det full fart.

Saxdalens damer får antagligen mest se sina herrar på polyfoto i sommar.

Efter premiären på Brunnsvik följer bl. a. Cassels och Skattlösberg. En sväng till Norge blir det också.

Dessutom får man nog kallt räkna med att det finns en hel del föreningar som hör av sig när det hela börjar ''rulla'' och man börjar känna av ett akut dananderssonbehov.

Programmet innehåller många välkända dikter i välkända tonsättningar. Ingen krångel här inte.

Här står Angelman, Per Ols Per Erik, Tiggar9an, Gunnar Vägman, Jon, Vargfors-Fredrik och hela gänget i kö och väntar på att bli omsjungna.

''Nygammalt''

Mitt i alltihop dyker det upp några avsnitt som kanske inte hörts så ofta. Man får höra banarbetaren Lennart Ek sjunga ''En gamling'' i Roine Nilssons tonsättning och medan man ändå sjunger om Pärlby så drar man till med ett par verser av den gamla ''Pärlbyvisan'' efter Elin Lind i Norhyttan (förlagan inspelad av Matts Arnberg för dåvarande Radiotjänst hemma hos Elin i Norhyttan 1955) och minsann får inte körledar9an själv med en tonsättning av ''Visa vid kolvakten''.

I övrigt tror man sina öron.

Jo förresten, det finns en överraskning till: Socialchefen Nicke Nyström sjunger solo i en visa som har slutraden ''våra stop vi höja, kamrat!''

Inte bara sång

Nu är det inte bara sång och musik i den här anrättningen.

Det finns folk i sammanhanget som är tämligen nödvändiga för att man skall ta sig igenom helgdagskvällen.

Inger Larsson, t.ex. Hon är sufflös. Därmed menas att hon skall ha förmågan att viska så bara en person hör det när hela tillställningen ser ut att tvärstanna.

Kerstin Ståhl finns på plats. Hon har ansvaret för den sceniska instuderingen och för att maken Bengt-Emil Johnson inte skämmer ut familjen sångligt.

Johnsons har skrivit de talade avsnitten tehopa.

Marianne Kjällgren har gjort dekoren. Bra, säger de som sett den.

Åke Jonsson har också varit med och skrivit lämpliga toner åt sångarna tillsammans med Roger Broberg och Rolf Andersson har lockats ned ur de djupa skogarna vid Abborrberg för att stötta med sitt

En ny triumf för Saxdalens manskör

Saxdalens manskör skördade en ny triumf vid sitt framförande av sångspelet "Helgdagskväll vid timmerkojan". i Cassels på lördagkvällen. BP har tidigare refererat och recensereat föreställningen då den gavs på Brunnsvik förra veckan. Framförandet den här kvällen var en fortsättning på succén då.

Björn Jadling, etablerad Dan Andersson-tolkare, sångspelet bygger ju på den senares visor, hade bara en sak att säga efter föreställningen men det var desto kärnfullare:

– Visst är det amatörer som framför spelet, men är det amatörmässigt? Nej, långt i från.

Med de orden tolkade han väl publikens förtjusning som stående gav kören en flera minuter lång applåd. Som tack svarade kören med att åter sjunga några av spelets pärlor.

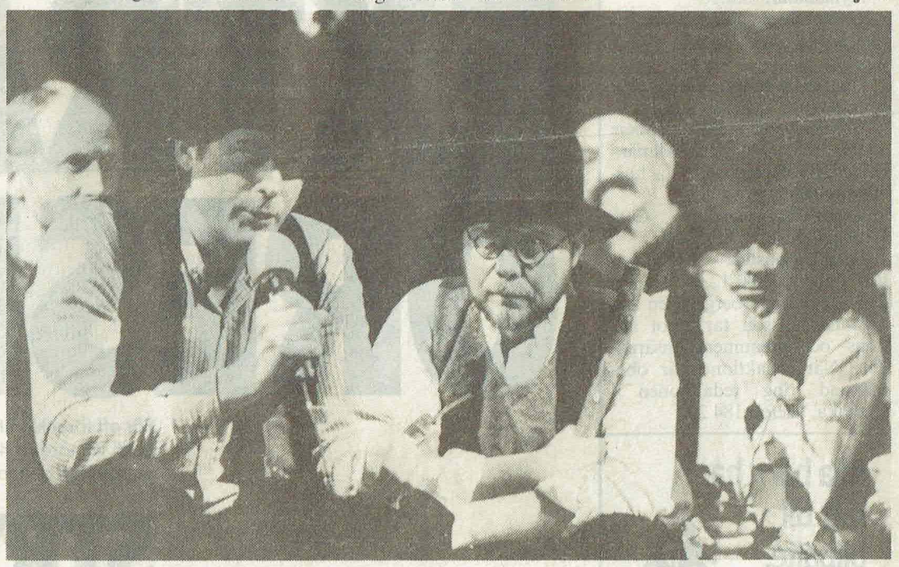
Sedan tackades körmedlemmar och regi-ansvariga med varsin ros. Bengt Emil Johnson, förklädd i Dan Anderssons skepnad under spelet, hyllade så folket bakom kulisserna, bland dem sufflösen Inger Eljas.

Uppskattade visorna

En som tagit Dan Anderssons visor direkt till sitt hjärta var Qin Shu-lin från Kina. Han besökte några vänner i Ludvika och följde med dem på kvällens konsert.

– Jag förstod inte texten i sångerna men de lät väldigt vackert, sade han med ett vänligt leende.

Text: Anders Gustafsson
Foto: Berit Djuse

Som avslutning på kvällen sjöng Lennart Ek en av pärlorna i sångspelet, "En gamling".

Saxdalens manskör ger extra konsert

Föreställningen av Dan Andersson-sångspelet på lördag i Cassels är redan nu utsåld och det är många som försöker att få biljett men som tyvärr misslyckas.

Redan nu finns det en väntelista på folk som vill ha biljett om det skulle bli några återbud.

– Detta är givetvis oerhört roligt säger Roger Broberg ledare för Saxdalens manskör. Detta innebär att vi måste försöka ordna en extra föreställning i Cassels nästa lördagskväll.

– De pensionärer som ännu inte fått biljett till pensionärsföreställningen nästa lördagseftermiddag har ju en extra chans vid detta tillfälle.

– Dessa biljetter finns hos respektive pensionärsförening men då gäller det att man snabbt kontaktar de som har ansvaret för att förse sig med en biljett.

– Till den extra föreställningen på kvällen kommer vi att sälja biljetter som vanligt och detta meddelar vi genom annonser de närmaste dagarna slutar Roger Broberg.

Text:Karl Erik Anestedt
Foto: Jan-Olov Schröder

Succén för Saxdalens manskör har gjort att man måste

Saxdalens manskör i Oslo

Saxdalens manskör fick en hektisk helg i Norge då väördarna trodde att de skulle stanna flera dagar. Stefan Selkman (Foto)

Hektisk helg i norsk radio

Saxdalens manskör har varit på turné till Norge.

Där medverkade de bland annat på vismatiné och i norsk radio.

Arrangemanget var ett samarbete med Föreningen Norden för att fira Dan Andersssons 100-års jubileum i Norge.

Det blev en hektisk helg för manskörens deltagare då värdarna i Skedsmo, strax norr om Oslo hade planerat att gästerna skulle stannat i flera dagar.

Saxdalens manskör fick kasta sig från det ena evenemanget till det andra. Redan första morgonen fick de vara med och spela in ett radioprogram i norsk kringkastning.

Dagen fortsatte med PR för Ludvika i en rulltrappa på ett köpcentrum. Med på resan för att hjälpa till att marknadsföra Ludvika lite extra var Siv Andersson. Hon hjälpte till att dela ut broschyrer till alla som passerade i rulltrappan.

Visor i natten

På kvällen samlades kören tillsammans med sina norska vänner för att i Skedsmokorsets gamla kulturgård spela visor till långt in på natten.

På söndagen framförde Saxdalens manskör "Helgdagskväll vid timmerkojan" i Skedsmokorsets folketshus, ett sångspel som blev mycket uppskattat. Roine Lindström och Inga Sjöquist framförde Dan Anderssons dikter till egna tonsättningar. Kjell Larsson och Knut Hoffert sjöng "När gasten dog" och kören Raumklang framförde bland annat "Margit" och "Till min syster".

Vidare sjöng Lars Hauge "Jungman Jansson" och Folke Rydström gjorde en presentation av Dan Andersson.

Värdar för Saxdalens manskör i Norge var kulturchef Lars Hauge, Olaf Kleveland Föreningen Norden och Britt Haaland Skedsmo visklubb.

I brist på ungdomsgård duger Saxdalens bibbla

Fredagen den 21 oktober 1988

En helt vanlig kväll hos Irene Heed på bibblan i Saxdalen. Det är hit dom söker sig, byns ungdom i moppeåldern.

Biblioteket som ungdomsgård. Tja, varför inte! Så har det i alla falla fungerat i årtionden i Saxdalen. Bibblan har blivit en kulturhåla för moppeungdomen. I grunden egentligen något Ludvika kultur har all anledning att sträcka på sig för.

Fast egentligen är det väl Irenes förstjänst alltihopa. Att kommunala biblioteksfilialen på nedre våningen i Saxdalens skola blivit en form av ungdomsgård. Irene heter Heed i efternamn och föreståt bibblan sedan lång tid tillbaka.

Så här har det varit i generationer. Den ena årgången saxdalsungar som växer upp efter den andra, har tytt sig till Irene och hennes filial.

– Men skriv att vi trots allt behöver en ordentlig ungdomsgård här i byn, säger ett tjogtal ungdomar enstämmigt där dom stojar kring Irene.

Något ungdomstillhåll i Saxdalen finns dock inte inom synhåll i kommunala budgeten, i långtidsplaneringen eller allt vad det heter i den vägen. Saxdalens yngre får fortsätta samlas i biblioteket de kvällar i veckan Irene håller öppet.

– Med åren har det bara blivit så här. Att ungdomarna samlas på biblioteket, urskuldrar sig Irene Heed som om det vore hennes fel att kommun inte ordnar en annan lokal åt dem. Dom trivs mellan bokhyllorna och jag trivs med dem. Vi har fina ungar här i Saxdalen.

I sanningens namn ska sägas att mycket till boklån sker inte från byns yngre garde. Däremot tittar och läser de i böckerna på plats. Eller också spelar dom schack eller andra sällskapsspel som Irene har att plocka fram.

I den stilen går verksamheten på biblioteket i Saxdalen vidare. Egentligen rena drömkombinationen, kulturens högborg som ungdomsgård.

Fast i ärlighetens namn vill nog ungdomarna trots allt ha det på ett annat sätt...

Kulna höstkvällar är det trångt mellan bokhyllorna hos Irene Heed i Saxdalens bibliotek. Schackbrädena slits hårt.

Anna-Karin Jansson, Ulriksberg, ger sig iväg under överinseende av startern Olle Rehn från arrangerande Saxdalens IF.

Bakom Anna-Karin väntar hemmaåkaren Linnea Jakobsson. Längst till höger skymtar Rune Heij som i vanlig ordning var given speaker.

Foto: Claes Söderberg

Tappra åkare i Saxdalstävling

På onsdagskvällen kördes den andra omgången av VB-serien på skidor.

Det var Saxdalens IF:s tur att dra sitt strå till stacken som arrangör och det uppdraget fullgjordes till allas belåtenhet.

Dessvärre missgynnades tävlingen av ett kylslaget och blåsigt väder som fick många att stanna hemma i stugvärmen.

Av 73 anmälda kom 48 tappra åkare till start.

Resultat från den andra av totalt fyra tävlingar:

D7-8. 1. Elinore Jakobsson, Källbottens IK, 4.08, 2. Malin Johansson, Norrbärke SK, 4.46, Ulriksbergs IK, 7.47, 3. Linnea Jakobsson, Saxdalens IF, 8.24, 4. Anna-Karin Jansson, UIK, 8.27, 5. Ida Rydén, KSK, 9.04, 6. Therese Melin, NSK, 10.29.

H9-10. 1. Ola Hedin, IFK Grängesberg, 6.28, 2. Henrik Jansson, KIK, 6.59, 3. Peter Loré, KIK, 7.07.

D11-12. 1. Karolina Olsson, KIK, 11.04, 2. Jenny Larsson, IFKG, 12.02, 3. Ulrika Druvefors, KIK, 12.39, 4. Linda Johansson, NSK, 13.37.

H11-12. 1. Pierre Gustavsson, IFKG, 9.01, 2. Lars Furunäs, IFKG, 9.03, 3. Magnus Thors, KIK, 9.47, 4. Tommy Borg, Nyhammars IF, 10.36, 5. Hendrik Jansson, UIK, 11.11.

D13-14. 1. Camilla Hedin, IFKG, 8.52, 2. Sigrid Nordli, IFKG och Anita Nordenström, IFKG, 8.57, 4. Fredrik Johansson, NIF, 9.28, 5. Jörgen Larsson, IFKG, 9.40, 6. Stefan Johansson, NSK, 10.37, 7. Joakim Jansson, UIK, 10.40, 8. Tomas Borg, NIF, 10.44.

D15-16. 1. Charlotta Persson, SIF, 19.37, 2. Susanne Lundqvist, UIK, 23.17.

H15-16. 1. Jerker Loré, KIK, 15.36, 2. Johan Hagberg, IFKG, 16.47, 3. Karl Junker, NSK, 16.58, 4. Johan Jakobsson, SIF, 17.10, 5. Roland Carlsson, NSK, 17.50, 6. Tommy Gustavsson, NSK, 18.58, 7. Anders Wiberg, NIF, 19.23, 8. Mattias Nilsson, NSK, 19.33.

D17-18. 1. Britt-Marie Furunäs, IFKG, 19.47.

H17-18. 1. Erik Sand, SIF, 17.19.

D21. 1. Anneli Furunäs, IFKG,

Topphumör i byalagsstafetten

Så var det dags igen för den årligen återkommande byalagsstafetten. I år ägde den rum i Sunnansjö. Elva lag deltog. Humöret var på topp och vädret likaså.

På fredagkvällen gick starten för byalagsstafetten i Sunnansjö. IF Vulcanus i Blötberget var arrangörer. Det var sex grader kallt och perfekt skidföre. I år var det elva lag som deltog, varav två var damlag. Nyhammar bidrog med fyra lag och var därmed de som hade flest lag.

Det var år 1971 som byalagsstafetten ägde rum för första gången. Sedan dess har den troget återkommit varje år. Stafetten har blivit något utav en folkfest.

– Det var mycket publik och stämningen stod högt i tak, berättar Rune Heij som var kvällens kommentator.

Sunnansjö segrare

I år var det Sunnansjös lag nummer ett som kammade hem segern på herrsidan. På andra plats kom Vulcanus lag. Mellan ettan och tvåan skilde det hela 2 minuter och 35 sekunder. På tredje och fjärde plats kom Nyhammars lag ett och Saxdalens lag ett. När det gäller damlagen blev Saxdalen helt överlägsna segrare. Sträckan var två och en halv kilometer lång.

För att kamma hem vandringspriset måste laget ha vunnit tre år i rad. De som ligger bäst till för att vinna priset är Sunnansjö som segrat två år i rad. Men vandringspriset är inte det enda som står på spel. Även ett femtiotal andra priser lottades ut bland deltagarna.

– Bland damerna lottades en äkta silverkedja ut. Det var verkligen fina priser i år, berättar Rune Heij.

Stafetten löpte fint. Några små missöden uppstod dock. Vid växlingen var en del tävlande inte beredda på att ta över. De stod fortfarande med sina överdragskläder på sig och var tvugna att kasta sig iväg.

– Ja, det gick ju snabbare att åka än vad de tänkt sig. Föret var så fint, förklarar Rune.

Man behöver absolut inte vara skidproffs för att delta i byalagsstafetten. Vanliga amatörer blandas friskt med lite skickligare åkare. Nästa år är det dags igen. Arrangörerna hoppas på en lika stor uppslutning. Publiken gör dem säkert inte besvikna för vem kan motstå en så spännande stafett.

Text: Susanne Junkala
Foto: Anders Abrahamsson

Sunnansjös lag segrade på herrsidan Bakre raden från vänster: Karl Olov Ericsson, Lars-Erik Torberg, Stefan Olofsson, Jens Larsson och Stephan Grankvist. Främre raden från vänster: Göran Nor, Lars Andersson, Per-Åke Persson, Sven.Erik Bondesson och Dick Walström.

1988

I år deltog två damlag i stafetten.

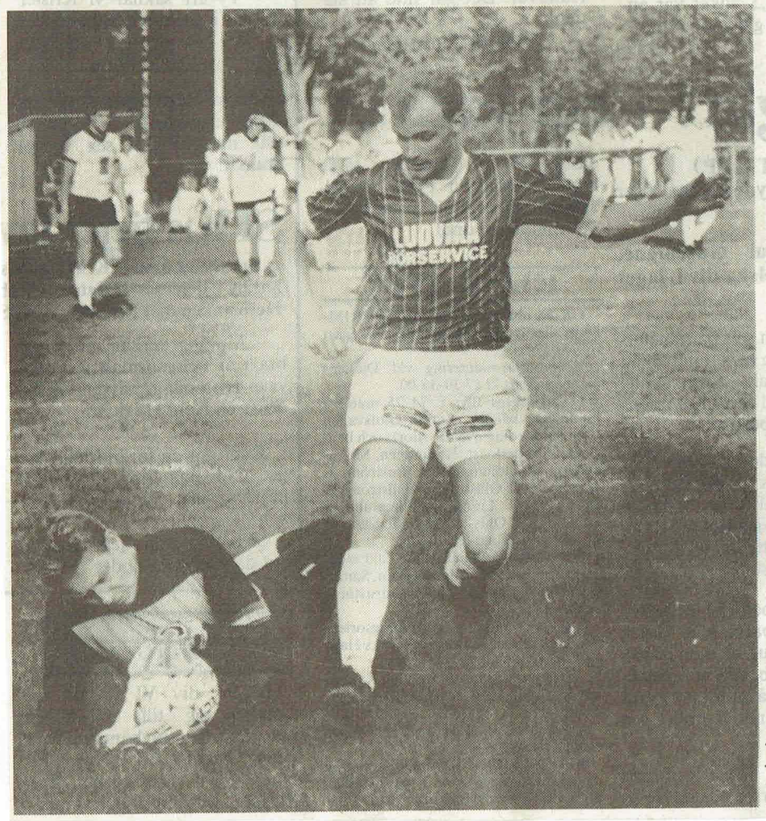

Den sista växlingen. Sven Erik Bondesson växlar över till Göran Nor inför den tionde och sista sträckan i byalagsstafetten.

Saxdalen slog V/G
–femmanderbyt mer kamp än skönspel

Något skönspel var inte att räkna med i femmanderbyt mellan Saxdalen och V/G. När prestigen och mycket nerv kommer med blir det mer kamp, en kamp som Saxdalen vann med 3-1 efter 1-1 i halvtid.

Hårda tag om än inte ojust även om Saxadalen drabbades av ett stort avbräck. I början av andra halvlek skadades Rickard Persson så allvarligt att han fick föras till lasarettet där man konstaterade nyckelbensbrott.

Tommy Medén är steget efter för att nå bollen före Per Hedström i hemmamålet.

V/G fick en kalasstart med mål redan efter sju minuters spel. Jimmy Medén fick en gratischans sedan en hemmaback totalmissat, 0-1. Fem minuter senare hade Jimmy chansen att öka på V/G:s ledning men missade helt ensam med Per Hedström i SIF-målet.

När Saxdalen kommit över inledningschocken kom också kvitteringen, 1-1 efter en dryg halvtimma. Christer Fridlund för dagen på backplats höll sig framme. Ett inlägg från brodern Conny mötte Christer perfekt med halvvolley utan chans för Lennart Byberg i V/G-målet. Ett mycket snyggt mål.

Just närkamp

Andra halvlek började bra för Saxdalen, redan efter två minuter låg bollen i V/G:s mål, 2-1, efter fin nick av Pelle Runnberg.

Saxdalen rullade boll riktigt fint innan Rickad Persson som kom in som avbytare skadades. Redan efter ett par minuter föll han illa efter närkamp med Hans Silfverlin.

3-1 kom efter en halvtimma då Anders Karlsson punkterade matchen. Efter detta orkade inte V/G resa sig.

Saxdalen hade bästa viljan, inget skönspel men väl så effektivt. Christer Fridlund skötte sin uppgift som "överrock" åt Jimmy Medén mycket bra. Den senare kom aldrig upp i sin normala klass. Mycket bra i Saxdalen var också Pelle Runnberg på mitten samt målvakten Per Hedström.

V/G:s spel var trots förlusten ett fall framåt efter de senaste matcherna dåliga spel. Nu visade spelarna att de kan bara de vill. Bäst reservmålvakten Lennart Byberg som höll siffrorna nere samt Mikael Rudberg på mitten.

Domare var Hans Barkskog från Smedjebacken som skötte sin uppgift bra trots tämligen tuffa tag på planen. Vid ett par tillfällen fick han ta fram det gula kortet.

Foto: Anders Abrahamsson

BP-sporten noterar...

...att nu även Andreas Olsson skrivit på för division I-klubben Mora IK. Tidigare har kompisen Ronnie Sundin bestämt sig för MIK. Därmed förlorar Ludvika HC ytterligare två hockeytalanger till Siljansklubben, om nu parterna kan komma överens om övergångssumman. LHC:s kräver 500.000 kronor för Andreas och Ronnie.

● *Jimmy Medén i V/G (t h) fick finna sig att vara hårt bevakad under hela matchen. Här är det Jörgen Söverstad som håller Jimmy bakom sig.* 1988

Tufft derby

□□□ Femmanderbyt mellan Saxdalen och V/G blev ingen välspelad match men det var heller inte att vänta. Matchen mellan grannklubbarna, fem kilometer emellan, har alltid inneburet prestige. Så också i går på Furuliden. Saxdalen drog längsta strået, 3-1 efter 1-1 i halvtid.

–Sporten–

Saxdalens utmärkta målvakt jobbade säkert, här räddar han framför Jimmy Medén i V|G. Närmast åsyna vittnen är Jörgen Söverstad tvåa från vänster samt Christer Fridlund till höger.

Skogsbrand i Saxdalen

Tre brandkårer fick kämpa mot eldslågorna

25 brandmän från tre brandkårer i Västerbergslagen kämpade på söndagskvällen mot en större skogsbrand i terrängen mellan Björnhyttan och Saxdalen. Hela 75 000 kvadratmeter skogsmark brändes innan man lyckades få elden under kontroll.

Det var vid pass 16.02 som brandkåren fick larm via länsalarmeringen. Grängesbergs brandkår var först på brandplatsen. Strax senare anlände brandpersonal från Sunnansjö och Ludvika.

Den aktuella terrängen betraktas som svårarbetad. Den är högt belägen och dessutom mycket kuperad. Brandkårerna valde att angripa lågorna från malbackshållet. Malbacksvägen tillät trafik med brandkårens tankbilar.

När brandpersonalen kom till platsen brann det för fullt i markvegetation och mindre träd på ett stort område. Det är för närvarande extremt torrt ute i markerna och elden spred sig snabbt. Lågorna fick ytterligare näring av en vind som blåste i nordvästlig riktning.

Intensiv rökutveckling var ännu en faktor som försvårade släckningsarbetet.

Vid 19.00-tiden gav den massiva brandkårsinsatsen resultat. Eldens framfart hade hejdats. Brandkåren hade lyckats få läget under kontroll. När elden var motad kunde eftersläckningsarbetet starta.

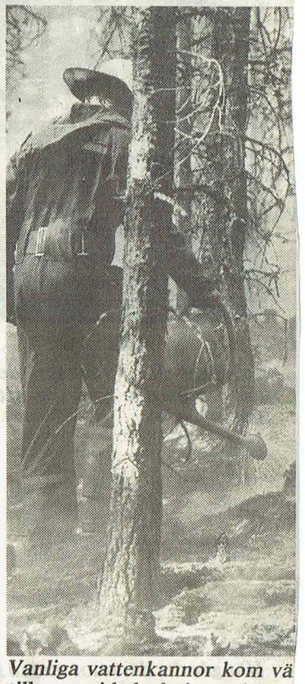
—Branden var mycket svårarbetad. Terrängen är svårframkomlig och vi fick sätta in terränggående fordon. Dessutom tvingades vi köra vatten till platsen med tankbilar, kommenterar vakthavande brandbefäl.

Någon som helst teori om brandorsaken fanns inte att få på söndagskvällen.

FREDDY NYLUND

En stor skogsbrand rasade på söndagskvällen på skogen mellan Björnhyttan och Saxdalen. Hela 75 000 kvadratmeter skogsmark brändes innan brandkårerna lyckades få elden under kontroll.

Vanliga vattenkannor kom väl till pass vid släckningsarbetet.

PÅ JUBILÉUM FÅR MAN VÄNTA till alla sagt sitt innan kaffet serveras. Edvin Ekholm t v med maka Karin och Edvin Carlsson hitom bordet och bakom fr v Gottfrid Persson, Sven Danielsson, Mauritz Andersson och Bernt Nilsson.

15 MASKINSKRIVNA SIDOR historik (puh!) lästes av Georg Karlsson vid PRO-jubileet i Saxdalen.

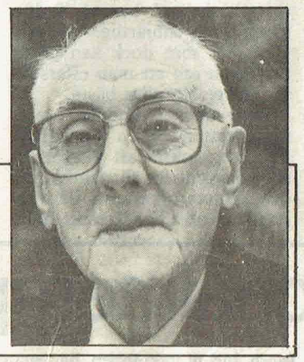
Saxdalens PRO jubilerar

SAXDALEN (DD). PRO:s 40-årsjubileum på torsdagen i Saxdalen blev tyvärr de långa talens eftermiddag. I ett par timmar fick 100 personer vänta på det förlösande "kafferepet".

PRO-distriktets Edvin Ekholm, Smedjebacken, erinrade om en stark pensionärsorganisations betydelse för att förbättra de äldres villkor. Distriktet ställde sig först i hyllningskön, följda senare i programmet av grann-PRO-föreningarna, Folkets Hus m fl.

Bernt Nilsson t ex från landets äldsta pensionärsförening i Grängesberg, som 1987 firade 50 år, var där.

– 40 t o m 50 år är en anmärkningsvärd ålder för en pensionärsförening, sades.

VETERAN PÅ MÅNGA SÄTT är hedersmannen Gustav Rosén i Saxdalen som bidrog till stämningen vid jubileet dels med sång dels som vanligt med fiolspel i orkestern. PRO har han tillhört 21 år och husorganet är DD sedan ett halvsekel.

Med föreningsfanan i fonden läste och läste vice ordf Georg Karlsson en rekordlång historik från allra första mötet den 27 oktober 1948 till nutid. Petrus Gröning, Oskar Karlsson, Einar Haag, Gottfrid Persson och nu Mauritz Andersson heter ordförandena.

Greta Eriksson livade upp med skönsång och orkestern spelade i några mellanspel.

Det verkliga huvudnumret blev ändå 86-årige Gustav Roséns sångframträdande med en visa om nödhjälpsarbete i Hälsingland på 30-talet. Stormande bifallsapplåder var tydligen förlösande för sedan skramlade det äntligen till i köket och första kaffetåren spilldes snart i.

Landgångar

Hemmagjorda landgångarna gick åt som smör i solsken och sorlet, trevnaden och gemenskapen utbröt till slut i Folkets Huslokalen.

BOO ERICSSON

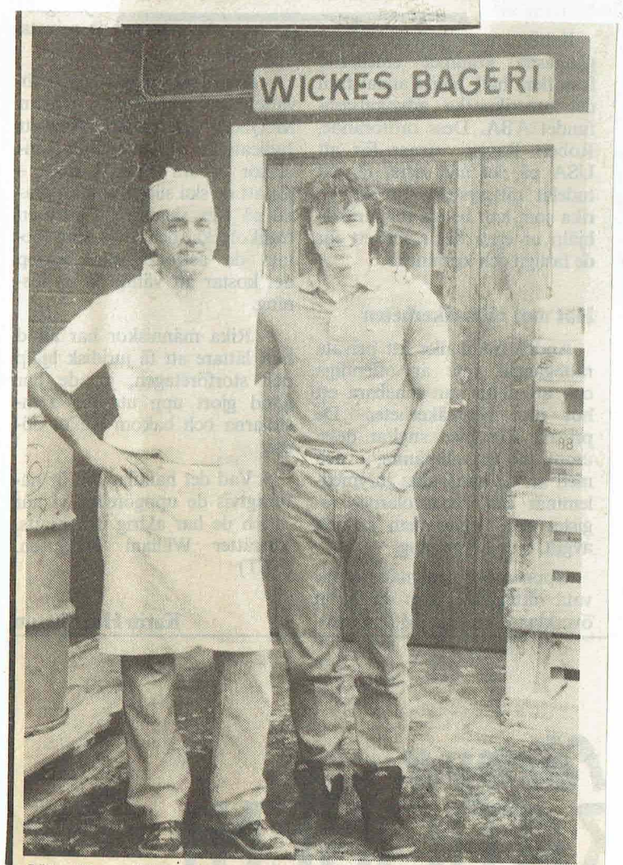
1989

Förändringens vindar har blåst snålt i Grangärdebygden

Förändringens vindar har blåst över Grangärdebygden under 1988. En gruva har lagts ned, butiker har försvunnit, folk har flyttat. Kris och elände, kan tyckas.

Stämmer den bilden? BP for ut i bygden och fick några röster om verkligheten. Hur blev det efter att OK lagt ned sin bensinstation i Sunnansjö och hur går tongångarna i Saxdalen där hundra jobb försvann då Boliden lade ned Saxbergsgruvan.

Onsdagen den 4 januari 1989

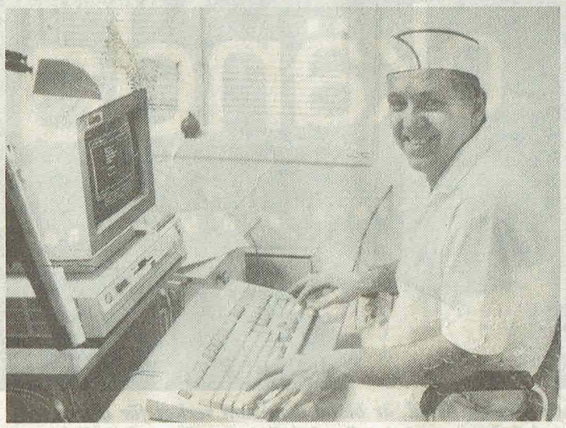
När Hans Wikström lägger bagarmössan på hyllan räknar

Ny butiksägare i Saxdalen

– annars har allt sin gilla gång

Saxdalen är en sömnig by för den som passerar igenom där en vanlig vardag. Knappt några människor syns ute, de få som hastar fram längs hala gator är på väg till posten eller affären.

Frågan är om det kommer att bli ännu mer öde de närmaste åren. Vid årsskiftet lade Boliden ned den gruvan som varit störste arbetsgivare på orten. Många av de omkring 350 invånarna kan befaras flytta för att få nya jobb på annan ort. Men byborna som BP träffade på tisdagen såg det inte så dramatiskt. De med villor bor kvar och väljer att pendla till nya jobb, är allmänna meningen. De som kan få ta stöten är de två affärerna i byn. De är två stycken i dag, Ica och Jour-Livs.

Bageribranschen är datoriserad som allt annat numera. Här demonstrerar bagaren Hans Wikström greppen för att få fram rätta ingredienserna i brödet till bästa pris för kunden.

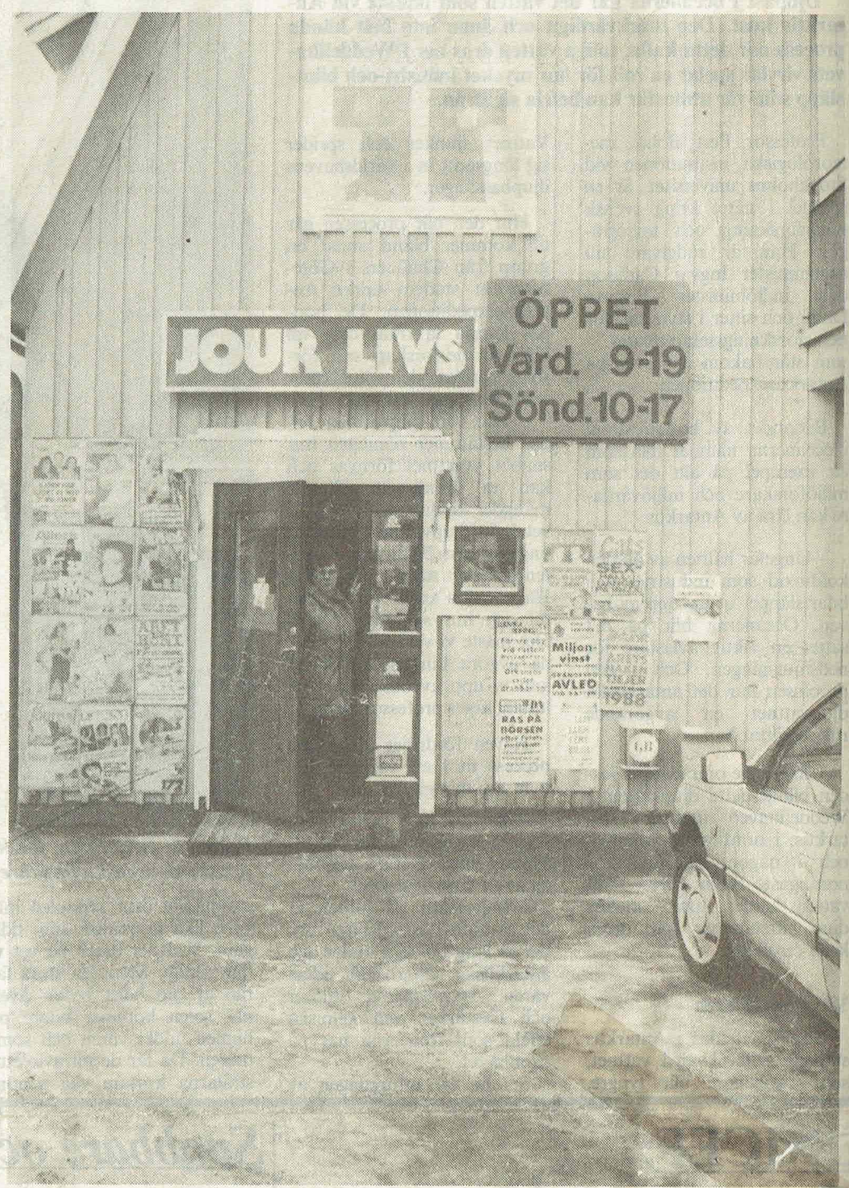
Jour-Livs får för övrigt en ny ägare från första februari. Nuvarande innehavaren Lars Larsson säljer efter femton år bakom disken. I stället tar Gunilla Tillman från Stockholm över. Hon är född i Saxdalen och flyttar nu med familjen till lägenheten en trappa upp över butiken.

– Det ska bli kul. Jag har jobbat inom handel tidigare men aldrig ägt en butik. Jag får sondera terrängen innan jag bestämt kan säga hur jag vill driva butiken, säger hon.

Bagarn nöjd

För nuvarande ägaren Lars Larsson känns det naturligt nog lite vemodigt att behöva sälja. Men att jobba nästan dygnet runt sju dagar i veckan kräver sin man. Han tror inte heller att Saxdalen kommer ha två butiker i all evinnerlighet. Kunderunderlaget är helt enkelt för litet. Och de som i framtiden väljer att pendla från Saxdalen till en ny arbetsort kommer att handla någon annanstans, är Lars Larsson övertygad om. Vilken av butikerna som blir kvar får tiden utvisa, säger han.

Även byns bagare Hans Wikström tror på förändringar i framtiden. För egen del ser han dock bara ljust på framtiden. Han har sålt siktkaka, kaffelängder och annat matbröd för 2,3 miljoner kronor 1988. I år planerar han att bygga ut sitt bageri med ytterligare sjuttio kvadratmeter. Han har just kommit i gång med en dator som ska sköta det mesta av den tidsödande pappersexercisen. Och från årsskiftet gäller nya regler för datummärkning av bröd. För att klara det har Hans Vikström investerat i en avancerad maskin som efter några knapptryck spottar ut datummärkta etiketter att fästa på brödpåsen.

Från 1 februari byter Jour-Livs ägare. Ännu håller dock nuvarande innehavaren Lars Larsson tillsammans med sambon Lena Olsson dörren öppen för kunderna.

dalens bagerinäring är tryggad, garanterar Hans Vikström. Sonen Jan ska ta över när pappa lägger bagarmössen på hyllan. Jan skrattar men bekräftar lite tvekande när pappan låter så övertygande.

– Jo, det blir väl så.

På hala och dåliga sandvä-

vid butiken som också servar allmänheten med bensin står Sylvia Jansson och tankar sin bil. Hon bor i Abborrberg någon mil in i finnmarkens skogar och hon tycker att servicen i Saxdalen är tillfredsställande.

– Å andra sidan har jag inte

Skulle hon tycka om något så vore det att satsningen på kulturen vore bredare. Som det är nu är det lite väl mycket Dan Andersson. Vägunderhållet i de trakter hon bor kunde kanske också vara bättre. För att klara vinterns strapatser har hon och maken investerat i en ny fyrhjulsdri-

Christer Fridlund ny fotbollsbas i Saxdalen

Två stora fotbollsprofiler avgick då Saxdalens IF hade årsmöte på torsdagskvällen. Det var Lasse Persson och Rolf Persson som efter lång och trogen tjänst tackade för sig.

Lasse är välkänd för de flesta som sysslar med fotboll. Men nu efter drygt 30 år både som spelare och sektionsordförande tycker han det får vara nog.

– Det ska bli skönt att ta det lite lugnt. Jag har faktiskt andra intressen också, säger Lasse och fortsätter:

– Men det har gett mig otroligt mycket genom åren. Främst arbetet med ungdomen har varit stimulerande. Och sedan har man träffat väldigt mycket folk runt om i länet.

Han lämnar nu plats åt en yngre förmåga. Christer Fridlund, själv aktiv spelare, är det som i framtiden ska svinga ordförandeklubban i fotbollssektion.

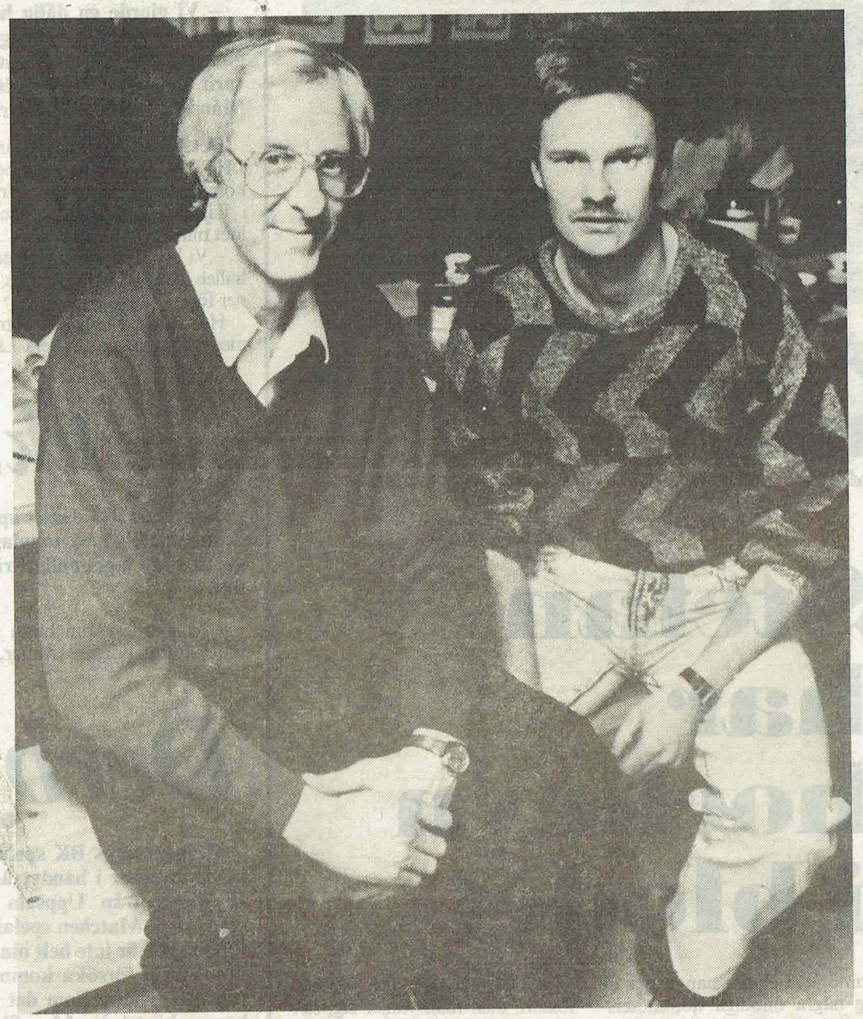
Gammal trotjänare

En annan som också lagt ner ett enormt jobb i klubben är, Rolf Persson. Rolf har har under många år tränat A-laget och har tillhört föreningen lika länge som Lasse.

Men nu stiger även han åt sidan för nya krafter, precis som hans bror Lennart, även han gammal trotjänare.

Stora förändringar, men den nya unga fotbollssektion kommer säkert att få stöd och hjälp av gamlingarna om det behövs.

Saxdalens nya huvudstyrelse: Ordförande Leif Isaksson, vidare Rolf Pålsson, Annika Fridlund och Conny Fridlund.

Fotbollssektion: Ordförande Christer Fridlund, vidare Per-Åke Persson, Lars Schött, Stefan Stenkvist, Hans Haglund, Per-Erik Runnberg och Karin Wennerberg.

Lasse Persson Saxdalens IF lämnar nu efter över 30 år i föreningen. De senaste 13 har han varit ordförande i fotbollssektionen. Den sysslan tas nu över av Christer Fridlund till höger. (Foto: Berit Djuse)

Saxdalen vägrar ge upp toppkänningen

1989.

Saxdalen vägrar ge upp toppkänningen i ”femman”. Efter förlusterna mot Östansbo och bottennappet senast mot Samuelsdal, gavs inte gästande Gustafs en chans i matchen på Furuliden. Saxdalen vann med övertygande 5—2, (3—1) och hakar därmed på i tabelltäten.

Det var en helt odiskutabel hemmaseger. Redan efter elva minuter kom den första nätkänningen då Roger Perssons frispark tog i muren, bollen ändrade därmed riktning och ställde Ingemar Lillevold i Gustafsmålet helt utan chans. Målet var också startsignalen till en klar hemmadominans som bara tio minuter senare resulterade i 2—0.

Saxdalen var det lag som skapade de chanser som förekom under första halvlek. Inte ens en Gustafsreducering, på straff, kunde vända spelet till gästernas favör.

Även om Gustafs fick något mer att säga till om efter sidbytet, åtminstone spelade man sig fram i några fler skottsituationer i den andra halvleken, var det Saxdalen som förde matchen.

— Jag tyckte det var lugnt redan från början. Vi var aldrig i någon uppenbar fara att tappa poäng. Det omdömet lämnade också Saxdalens skadade tränare Per Hedström. Hedström som var helnöjd med sina adepter.

Conny libero igen

Gustafs toppar fanns i arbetsmyran Pelle Karlsson, tvåmålsskytten Peter Anåker och glimtvis Lars Sundberg. I övrigt var manskapet ojämnt och hade svårt att ”komma till”.

Hos Saxdalen gjorde Conny Fridlund en fin insats som libero, en plats han inte spelat på sedan mitten av vårsäsongen. Per Hedström hade stuvat om något i laget och det med gott resultat.

Pelle Runnberg, Anders ”Råttan” Karlsson och Roger Persson lyckosamma mittfältare och framåt inledde Christer Fridlund strålande, Christer som delvis tappade lite i andra halvlek, men då trädde Simon Lorenzotti in som oroskälla för gästernas försvar.

Domare Håkan Hammar, Bjursås.

Målen: 1—0 Roger Persson (11), 2—0 Christer Fridlund (21), 2—1 Peter Anåkerpå straff (37), 3—1 Stefan Stenqvist (41), 4—1 Anders ”Råttan” Karlsson (52), 4—2 Peter Anåker (65), 5—2 Pelle Runnberg (73).

Onsdag 14 september 1988

Lilja från Saxdalen gör sin scendebut

På måndag gör Lilja från Saxdalen sin scendebut.

Nu skall hon bli dramatisk skådespelare i bästa sällskap.

Hon skall spela sig själv i Vilhelm Mobergs ''Marknadsafton'' med bl a Solveig Ternström och Börje Ahlstedt som gästar Ludvika på måndag och tisdag.

Till vardags arbetar hon som laktoproducerande vegetabiliekonsumerande jordbruksdetalj (ko) hos Birgitta och Björn Svensson i Saxdalen tillsammans med en hel hoper andra animaler av samma sort.

Det är inte utan att de andra tittar litet snett mellan hornen därhemma i hagen och befarar att Lilja inte gå att umgås med i framtiden. Hon kanske rent av blir utvikningskossa i Land om det vill sig.

Egentligen har hennes ko—mpisar lust att gå avsides och råma.

Å andra sidan är hon inte ensam i gänget om att bli scenisk stjärna nästa vecka. Maj-Ros skall kreera rollen en av kvällarna.

Båda två har lika bristfällig skådespelarutbildning och man vet inte riktigt hur de beter sig när de kommer in till sta'n och teatern.

På måndag kommer Solveig Ternström ut till Saxdalen och bekantar sig med kossorna och då får man se om någon av dem får ett horn i sidan till den andra.

Björn och Birgitta tycker sig inte ha märkt att de övriga 20 kossorna tjurar.

Falk upptäckte ko

Det var Ludvika Teaterförenings ordförande Arthur Falk som fick korn på Maj-Ros, Lilja och deras kompisar.

— Han var hit och köpte gödsel i våras och såg då våra djur och sedan ringde han och berättade att den här teaterturnén behövde en ko med i spelet och frågade om vi hade lust att låna ut någon av våra och det gick vi med på, berättar Birgitta.

Någon risk att rollinnehavaren skall komma ur takt med mjölkningen är det inte för att de gör det här gästspelet inne i sta'n några timmar ett par kvällar.

Dramatenskådespelarna är ett grundligt släkte och Solveig Ternström har minsatt lärt sig att mjölka på gammalt vis så det så.

□— Vi får se till att det finns mjölk kvar i juvret när vi kör in till sta'n, säger Björn.

Dubblering

Maj-Ros och Lilja kommer att dubblera i rollen som kon. — Det kan bli litet jobbigt för bara den ena att klara av båda föreställningarna. Båda är ju debutanter och kan Operan köra med dubblering på rollerna kan väl våra kossor också göra det, menar Björn som hyrt en transportvagn för det celebra tillfälle när Saxdalen för första gången får en representant i Dramatens ensemble.

Vagnshyran kommer antagligen på skattsedeln för de andra byborna vad det lider. Dramaten spelar ju med statliga pengar, som bekant.

Varför valde man då just Maj-Ros och Lilja till den här rollen?

Svaret är enkelt.

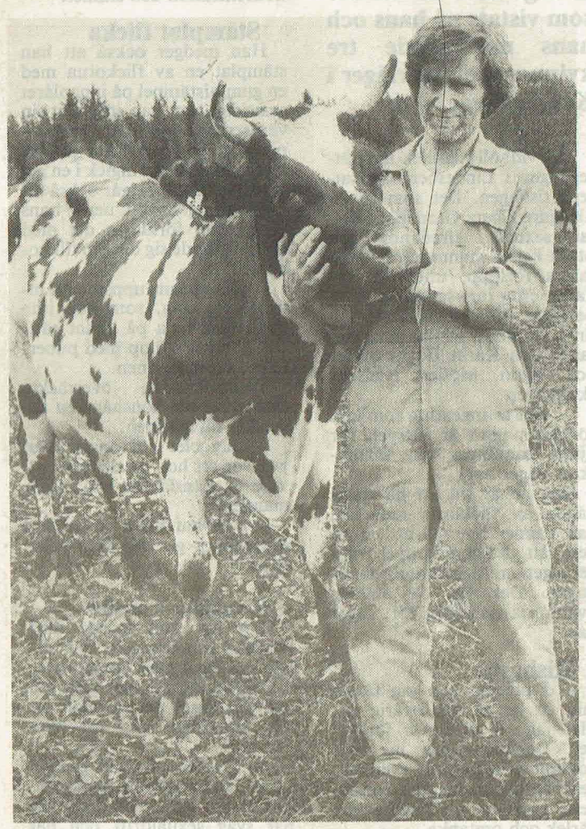
Rollen föreskriver en typisk svensk ko från den tid då Vilhelm Moberg låter sin marknadsafton bli teater.

Dessutom skall den ha mycket vitt i skinnet så det underlättar för belysningsmästaren.

Båda kossorna syns tydligt.

Gaget? Ja, det kanske blir en del klöver....

BERTIL DANIELSSON
PETER OHLSSON (Foto)

Björn Svensson med en av sina stjärn(k)or, Lilja, avundsjukt beglodd.

1989

8 Grängesberg

Det hände 1969

Ur tidningen för oktober 1969 saxar vi följande smått och gott.

● – Nu får det vara slut på eländet säger pensionärerna som bor på Furuvägen 2, 4 och 6 i Grängesberg. Inte nog med att kylskåpen är inrymda direkt under skafferiet, vilket gör att det blir ''bastuvärme'' i skafferiet under sommarmånaderna, nu har man också en köksventil som bara sitter för syns skull.

Dessutom kan man inte gå ner i källaren utan att ha stövlar på sig därför att när det regnar fylls hela golvet av vatten.

– Det värsta är att det inte görs någonting åt eländet säger Ernfrid Westlund och David Karlsson trots att det påpekats många gånger för Grangärde stiftelsen

Kan det möjligen vara härifrån som Ludvika Hem lärt sig hur fel skall hanteras?

● Logen Malmklockan hade ett välbesökt möte i Cassels församlingsal som dagen till ära hade dekorerats i höstens alla färger.

Algot Hjalmar och Axel Andersson berättade em resor med hjälp av bilder. Det gällde resor till Eringsboda och Ronneby brunn.

● Sören Andersson i Saxdalen är inte bara en duktig fotbollsspelare utan nu har det även visat sig att han är lika duktig med tennisbollen och racket.

Han blev klubbmästare genom att i finalen besegra Penti Lakso med 2-1.

● På rikssidorna ser vi att polisen i Stockholm begärt att sångerskan Anita Lindblom och hennes make Bo Högberg skall häktas i sin frånvaro. Det har samband med sångerskans konkurs.

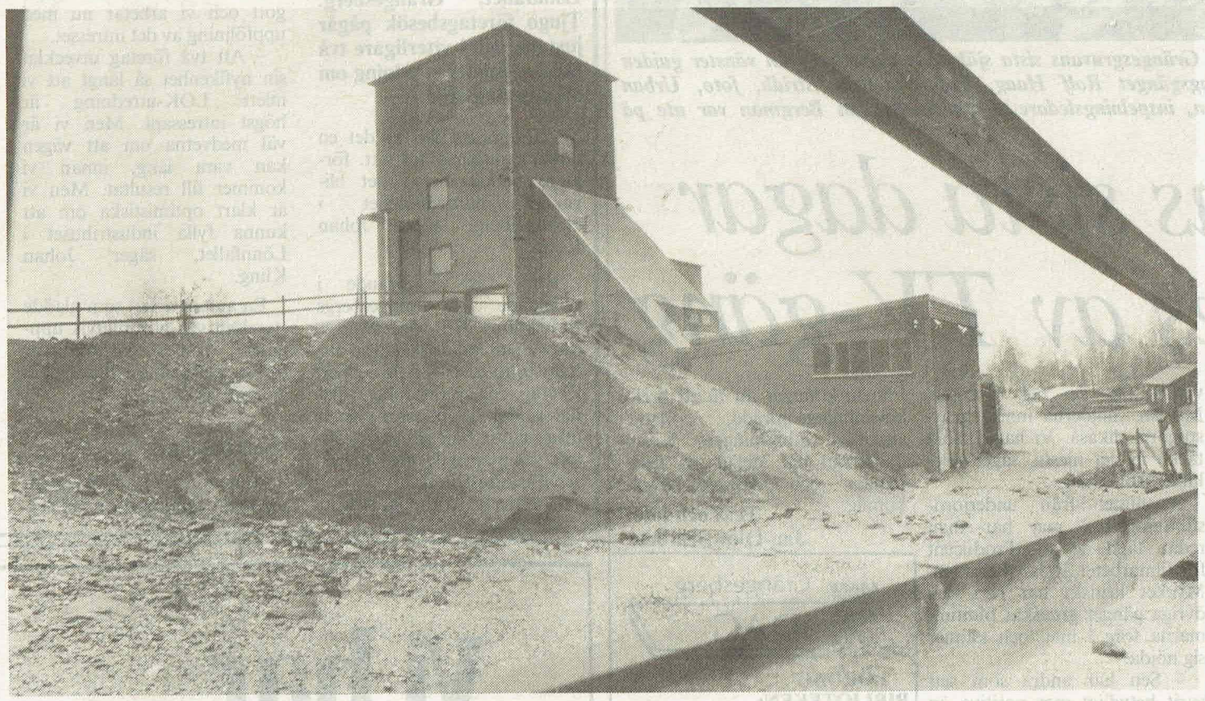
● Som ny partiledare efter Sven Wedén har folkpartiets valberedning föreslagit landshövding Gunnar Helén.

Saxberget:

Miljonsatsning på miljöstädning

Kommandeveckabörjar slutförhandlingarna mellan naturvårdsverket och Boliden om miljöstädningen vid Saxbergets gruvor och området där omkring. Det gäller att förhindra framtida tungmetallurlakning och förhandlingarna som nu pågår gäller hur mycket Boliden skall svara för och hur stor del som staten skall ikläda sig av kostnaderna för projektet.

Gruvdriften vid Saxbergbets gruva är nedlagd sedan en tid tillbaka men området kommer att vara centrum för det största saneringsarbetet i Sverige för lång tid framöver. (Foto: Anders Abrahamsson)

Det rör sig om stora summor pengar, 80 miljoner är en siffra som nämnts, men det är ovisst om detta räcker.

Naturvårdsverket har till sin hjälp haft ett stort antal konsulter som den senaste tiden redovisat sina uppgifter till verket. Det rör sig om hur stora ekonomiska insatser som skall göras, var man får tag i det material som skall användas för att täcka området, hur lång tid ett återställningsarbete kan ta.

Som täckningsmaterial har föreslagits att morän skall användas och det blir i så fall stora mängder som måste fraktas till området. Områdets storlek ligger kring 53 hektar, 530 000 kvadratmeter, och en viss oenighet mellan Boliden och nturvårdsverket kan skönjas i hur tjockt lager som måste läggas på.

Boliden säger att en meter bör räcka medan naturvårdsverket vill ha minst en och en halv, helst två meters lager. Dessutom föreslår verket ett tätskikt, (bottenlager) på cirka 30 centimeter över hela området av ett tätande material.

Morän finns i området, men om det finns i tillräcklig mängd är ovisst. Boliden tror dock att det inte behöver transporteras alltför långa sträckor.

Skulle moränet få fraktas långa avstånd faller givetvis hela projektet. Det kommer att kosta alldeles för mycket pengar att använda denna metod i ett sådant fall.

Boliden hävdar alltså att det bör räcka med en meter eftersom det ger en skyddseffekt under åtminstone 500 år. Samhällsekonomiskt anser man detta vara riktigt och sedan föreslås att om 100 - 300 år kan det läggas på ytterligare en meter om det visar sig vara nödvändigt.

Det är tre områden som berörs av åtgärderna. Det är dels det aktuella gruvområdet, det gamla och nya sandmagasinet samt området närmast sjön Saxen, det man normalt kallar för Momsen.

En utredning som VBB (Vattenbyggnadsbyrån) gjort visar att fördelningen av den zink som kommer ut i Saxen är att sandmagasinen ger 7 procent, gruvområdet 20 procent och området närmast Saxen 72 procent. Den procent som fattas är sådant avfall som skulle komma ut i sjön oavsett om gruvdrift förekommit eller ej.

Att det är så stor del som kommer på Momsenområdet förklaras med att där fanns en kopparhytta under sekelskiftet och det bostadsområde som nu finns är till stor del uppbyggd på varp som lagts ut under denna tid.

Boliden har accepterat att sanera gruvområdet så att det efter saneringen bör komma ner till cirka en procents urlakning. Men fortfarande återstår då den stora biten; att få ner urlakningen från Momsenområdet och sandmagasinen.

Kostnadsfördelningen på de tre områdena är beräknade till 60 miljoner för sandmagasinen, 15 miljoner på Momsen och 5 miljoner på gruvområdet.

Med dessa uppgifter som bakgrund kommer vi i nästa artikel att titta på hur stora mängder material och vilka insatser och tider det talas om för att sanera området.

Karl Erik Apostodt

Bp ger mer fakta

Saxbergets Gruva som ligger i Saxdalsområdet har upphört med sin gruvverksamhet och naturvårdsverket och Boliden förhandlar om att sanera hela området.

Bergslagsposten behandlar hela frågan i en serie artiklar som presenteras under de närmaste dagarna och innehållet i dessa artiklar blir följande:

Varför sanerar man?

En kort historisk beskrivning.

Beskrivning av området och förhandlingsläget.

Beskrivning hur saneringen skall tillgå.

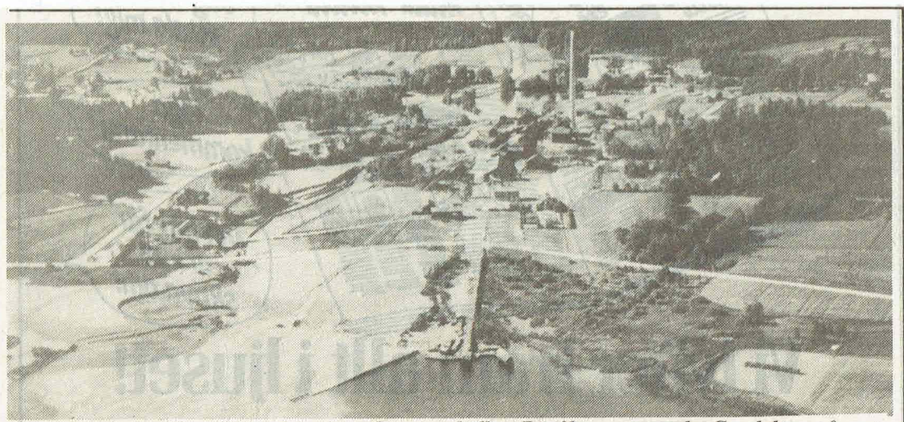
Hur lång tid kommer det att ta?

Vilka kostnader medför saneringen?

Vilka blir följderna i naturen?

Följderna för de boende i Momsen.

Summering och frågeställningar.

Detta flygfoto från 1920-talet visar hur samhället Rävåla, nuvarande Saxdalen, såg ut. Avståndet från landsvägen ner till sjön Saxen var då betydligt längre än idag. Man ser också de föroreningar som fanns i vattnet. Anrikningsverket i bildens mitt låg just ovanför det nuvarande bostadsområdet Momsen.

Gamla synder orsak till miljöproblemen

Saxdalen och Saxbergets gruvområde kommer att stå i centrum för all miljöuppmärksamhet under flera år framåt. Anledningen är den stora sanering som beräknas komma igång inom den närmaste tiden.

Projektet är det största saneringsprojekt som genomförts i Sverige, både när det gäller ekonomiska insatser och områdets storlek.

Gruvbrytningen i området har anor långt tillbaka i tiden och dåtidens kännedom om hur miljön påverkades av arbetet var i det närmaste obefintlig. Detta är en av orsakerna till att man idag måste göra omfattande och kostsamma saneringar.

Det bostadsområde som idag finns på Momsen är till stor del byggd på avfallsmaterial från dåtidens gruvbrytning. I området fanns ett anrikningsverk som i sina omgivningar hade stora upplag av avfall som sedan jämnades ut och blev byggbar mark.

Från verket gick en spårbana ner till sjön Saxen där sligen tippades direkt i prånar som sedan bogserades till Ludvika för vidare transport. Saxens bottenlager blev förorenat och sjöns omfång minskades av all slig som hamnade bredvid prånarna.

Först på 60-talet vaknade medvetandet och ett stort och omfattande muddringsarbete sattes igång vilket fick till följd att nuvarande form av viken tillkom. Dock finns anledning att påpeka att även nu finns föroreningar på sjöns botten.

Provtagningar visar att det finns växtlighet på sjöbotten men vissa arter som borde finnas där saknas. Experterna tror att detta hör samman med den zinkförorening som finns i sjön. Detsamma gäller fiskbeståndet. Det finns fisk men tillgången på vissa sorter, typ mört, anser experterna är i minsta laget.

Det saneringsarbete som nu skall starta får förhoppningsvis till följd att Saxens vatten på sikt blir renare och friskare.

Varför sanerar man?

Den stora saneringssatsningen i Saxberget och Saxdalen är ett pilotprojekt och detta ger givetvis upphovet till mängder av frågeställningar.

Om inte området saneras kommer vattnet i sjön Saxen att bli "förgiftat" av de tungmetaller, främst zink, som läcker ut från området. Följden av detta blir att växtligheten och fiskbeståndet i sjön kommer att minska.

Någon exakt uppgift om hur mycket metaller som finns i marken i det aktuella området finns inte, men provtagningar som nyligen gjorts hoppas man ska ge några fingervisningar om mängden och sammansättningen.

Tanken med saneringen är den att metall som finns i marken skall "isoleras" så att inte regnvatten ska kunna rinna ner till det förgiftade området. Därför lägger man ut ett bottenskikt, som kallas för tätskikt, av ett material som har denna isolerande funktion.

Ovanpå detta lägger man sedan ett lager med morän som skall vara det skikt som gör det möjligt för växtligheten att åter göra området "naturligt".

Morän är den typ av material som det finns mest av i våra marker. En osorterad grusmassa som både innehåller sten, grus och jord. Denna kombination gör att den lämpar sig väl för att använda som saneringsmaterial samtidigt som växtlighet kan frodas i moränet.

Om det finns andra tillvägagångsätt än det som nu föreslås är svårt att få klarhet i. Att hantera miljöfrågor av detta slag är en relativ ny företelse och därför finns ingen erfarenhet att hämta på området.

Att på nytt försöka återvinna metallerna som finns i jorden genom de förbättrade metoder som finns inom industrin idag låter sig inte göras av ekonomiska skäl. Dessutom skulle det medföra stora olägenheter för befolkningen i området. Att gräva bort all mark och anrika den igen skulle ju innebära att hus fick rivas och byggas upp igen efter saneringen.

Hur lång tid man får vänta innan man ser effekten av saneringen är också oklar, eftersom man inte vet hur lång tid arbetet tar. Frågan är om man vet att det blir bättre med de nu föreslagna metoderna.

Så sent som för en vecka sedan var man i området och tog prover djupt ner i marken med hjälp av grävmaskin. Resultaten av dessa prover kommer till viss del att styra hur man skall sanera i Momsen-området.

Saxbergssaneringen skadar naturen svårt

När man tittar på de problem som kommer att uppstå vid saneringen av Saxbergsområdet framstår ingreppen i naturen som ett av de allvarligaste.

Stora gapande hål där man skall ta morän för ytskiktet kommer att finnas runt om hela saneringsområdet. Mycket av naturen kommer att ändra skepnad och stora förändringar för växt- och djurlivet kommer att inträffa.

I våra tidigare artiklar har vi redogjort för Saxbergsområdets storlek, 530 000 kvadratmeter, samt vilket antal lastbilslass som det går åt för att klara täckningen av området.

Som utgångspunkt för detta har vi använt oss av en arbetsperiod på sex år och cirka 150 arbetsdagar per år. Varje arbetsdag omfattar åtta arbetstimmar.

I denna artikel skall vi titta på vilka mängder av material det talas om och hur stora ingrepp det blir i naturen runt Saxbergets gruva.

När det gäller den stora täckningsmassan, morän, uppstår frågan var skall dessa ofantliga mängder av täckningsmaterial tas. 53 hektar stort område med två meters moräntäcke kräver alltså nästan 1,1 miljoner kubikmeter med material.

I antalet billass blir det totalt 103 500 under dessa sex år. Boliden säger att morän finns i området men i vilken omfattning är inte klarlagt.

– Företaget äger en del av marken men troligen inte i den utsträckning att vi klarar materialbehovet på egen mark säger Ebbe Persson hos Boliden.

Detta skulle då betyda att man även måste köpa in morän och detta påverkar även den ekonomiska biten av projektets genomförande.

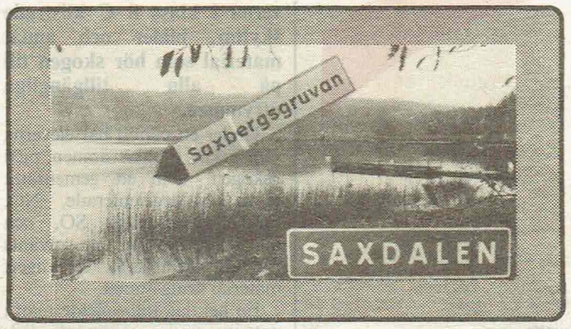
Stora ingrepp

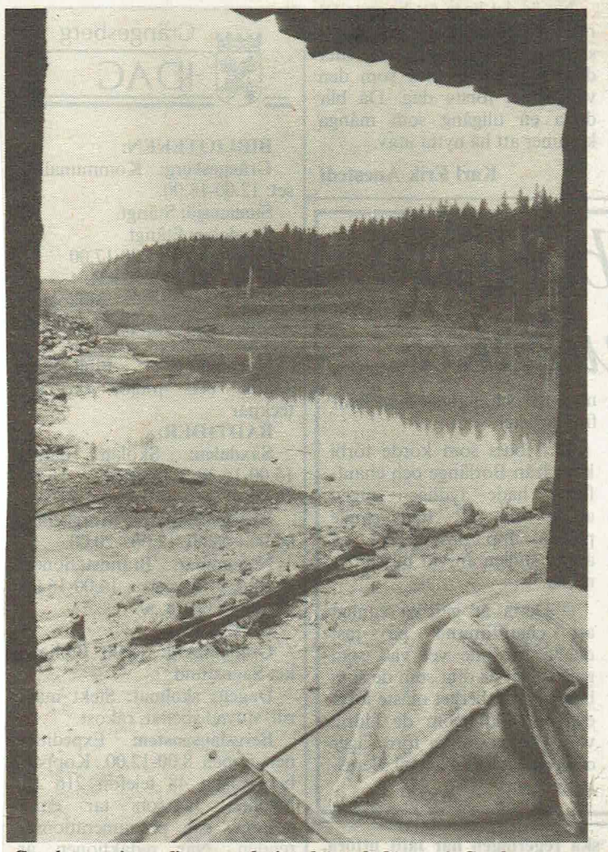
Första anblicken på problemet ger givetvis vid handen att det måste skyfflas bort två meter tjockt moränlager i naturen på ett 530 000 kvadratmeter stort område. Skall detta göras i närheten av saneringsområdet måste det kalhuggas ett lika stort område innan materialet är åtkomligt.

Nu ligger moränen i djupare skikt än två meter så man behöver knappast ta material från så stort område som 53 hektar men i gengäld blir ju hålet i marken djupare.

Om det görs alltför stora ingrepp i naturen och man går ner på alltför stort djup finns risk för allvarliga skador. Hur det hela påverkar grundvattnet och det övriga livet i naturen runt om området är bara en av de frågor som uppstår.

Vägarna i området är en annan sak som berörs. Säkerligen måste nya tillfartsvägar anläggas för att bära dessa tunga transporter. Speciellt gäller detta området till och kring sandmagasinen.

Sandmagasinen ligger relativt högt belägna i Saxbergsområdet och i ytterkanterna av dessa magasin måste man gräva sig djupt ner för att isolera så inte vatten för högre belägna områden rinner in i det "förgiftade" området underjordiskt ifrån. (Foto: Anders Abrahamsson).

Kantdikning

Eftersom en stor del av saneringsområdet ligger högt och det finns ett visst fall från området ner mot sjön Saxen uppstår speciella problem i saneringsområdets kanter och övre del.

Här måste man på något sätt gräva djupa kantdiken så att inte vatten rinner underjordiskt in i de förgiftade områdena och på detta sätt åstadkomma urlakning. Man måste sträva efter att " kapsla"in hela det förgiftade området.

Hur detta skall göras vet vi inte men en tänkbar väg är att man gräver sig ner i kanterna så djupt att risken elimineras och sedan lägger på täckningsmassan Cefyll som isoleringsmatta. Ett annat sätt är givetvis att med betong gjuta in hela området men detta är troligen för dyrbart.

Avgasproblem

Den stora anhopning av dieseldrivna fordon, lastbilar och lastmaskiner som kommer att köra i området har med stor sannolikhet påverkan på djurliv och övrig miljö. I första hand gäller det djur- och växtliv.

Eftersom arbetet kommer att pågå enbart under sommarhalvåret blir det en anhopning av trafik i samhället runt Saxberget. Visserligen förutsätts att lastfordonen kommer att finnas kvar från dag till dag men det skall ändå transporteras arbetskraft varje dag till och från Saxberget. Detta görs då genom ett stort barnrikt område och företrädelsevis under den sommarlovslediga tiden.

Med ovanstående redogörelse som bakgrund finns det fog för att fråga om inte en omfattande konsekvensutredning av projektet borde göras. Där kan man ta ställning till en del följdfrågor, intressanta för alla inblandade parter, inte minst befolkningen i Saxdalen. Det har hittills funnits en tendens till att lämna befolkningen utanför i förhandlingarna.

Karl Erik Anestedt

Faktaruta

Saxbergets Gruva som ligger i Saxdalsområdet har upphört med sin gruvverksamhet och naturvårdsverket och Boliden förhandlar om att sanera hela området.

Bergslagsposten behandlar hela frågan i en serie artiklar som började att publiceras den 21 oktober och innehållet i denna artikelserie blir följande:

Varför sanerar man?

En kort historisk beskrivning.

Beskrivning av området och förhandlingsläget.

Beskrivning hur saneringen skall tillgå.

Hur lång tid kommer det att ta?

Vilka kostnader medför saneringen?

Vilka blir följderna i naturen?

Följderna för de boende i Momsen.

Summering och frågeställningar.

Föregående artiklar har varit införda lördagen den 21 måndag den 23 samt tisdag den 24 oktober.

Majbrasan fascinerade många

Så stod den där igen, snögubben som tradionsenligt brukar toppa Saxdalens majbrasa. Fast i år var den av naturliga skäl gjord av papp. Men traditioner är ju till för att hållas.

Inget fascinerar som elden. Hundratals ludvikabor hade samlats för att skåda in i dess flammor på Hammarbacken. Det väldiga majbålet som byggts upp där sprakade så att återskenet fick sjön Väsmans vatten intill att verka stå i brand.

Barnfamiljerna dominerade men även de äldre och på värme törstande ludvikaborna hade till synes dragit man ur huse för att få en stunds gemensam kuraskymning runt brasan. Flera valde att stå högt upp i backen mot det gamla sädesmagasinet och betrakta flammorna på avstånd, andra kröp närmare och slöt sig i en tät ring vid brasans fot.

Ju högre lågorna nådde mot kvällshimlen ju mer lossade också tungans band. Snart hördes barnens rop ackompanjeras av de äldres trivsamma mummel. Någon hade kamera med sig för att föreviga vårens ankomst, andra bar med sig värmen inombords som vittnesbörd.

En familj från fjärran land stod i leden, Familjefadern föste ihop de sina, mamman lyfte upp ett av barnen på armen, fadern tog några steg bakåt, höjde armarna och stolt tog han ett kort med den lilla lådkameran för att föreviga denna nordiska tradition som nu också var deras.

Far och son i ett stämningsfullt ögonblick framför majbrasan, fångade av BP:s fotograf Anders Abrahamsson.

Pappgubben smälte

Det låg en fin rök över Grangärdebygden på söndagkvällen. Röken kom från hundratals brasor runt om i bygden och gav den rätta atmosfären åt valborgsmässofirandet.

Den som åkte mot Saxdalen och stack ut huvudet genom bildörrens vindruta kunde känna den stickande luften i näsborrarna. Och samtidgt förundra sig över en snögubbe som stod högst upp på majbrasan vid sjön Saxen.

Det lär vara tradition i Saxdalen att placera en snöbugge på toppen av majbrasan. När snön den är gjord av smälter symboliserar att vintern definitivt är slut och våren här.

Den milda vintern som föregått denna vår gjorde det dock av nöden tvunget att göra snögubben i vit papp. men vad gör de, det är ju bara en symbol, resonerade saxdalingarna.

De hade slutit upp mangrant på slänten ned mot sjön i vars ände det väldiga bålet hade byggts upp av gamla kvistar och grenar. Runt omkring stod rävvålingarna och huttrade lite i småkylan, sökte skydd av varandra och undrade lite till mans när elden skulle komma i gång så de fick upp värmen.

I en buske lite längre bort hade några herrar sökt alternativa lösningar. En butelj gick gruppen runt och dess innehåll

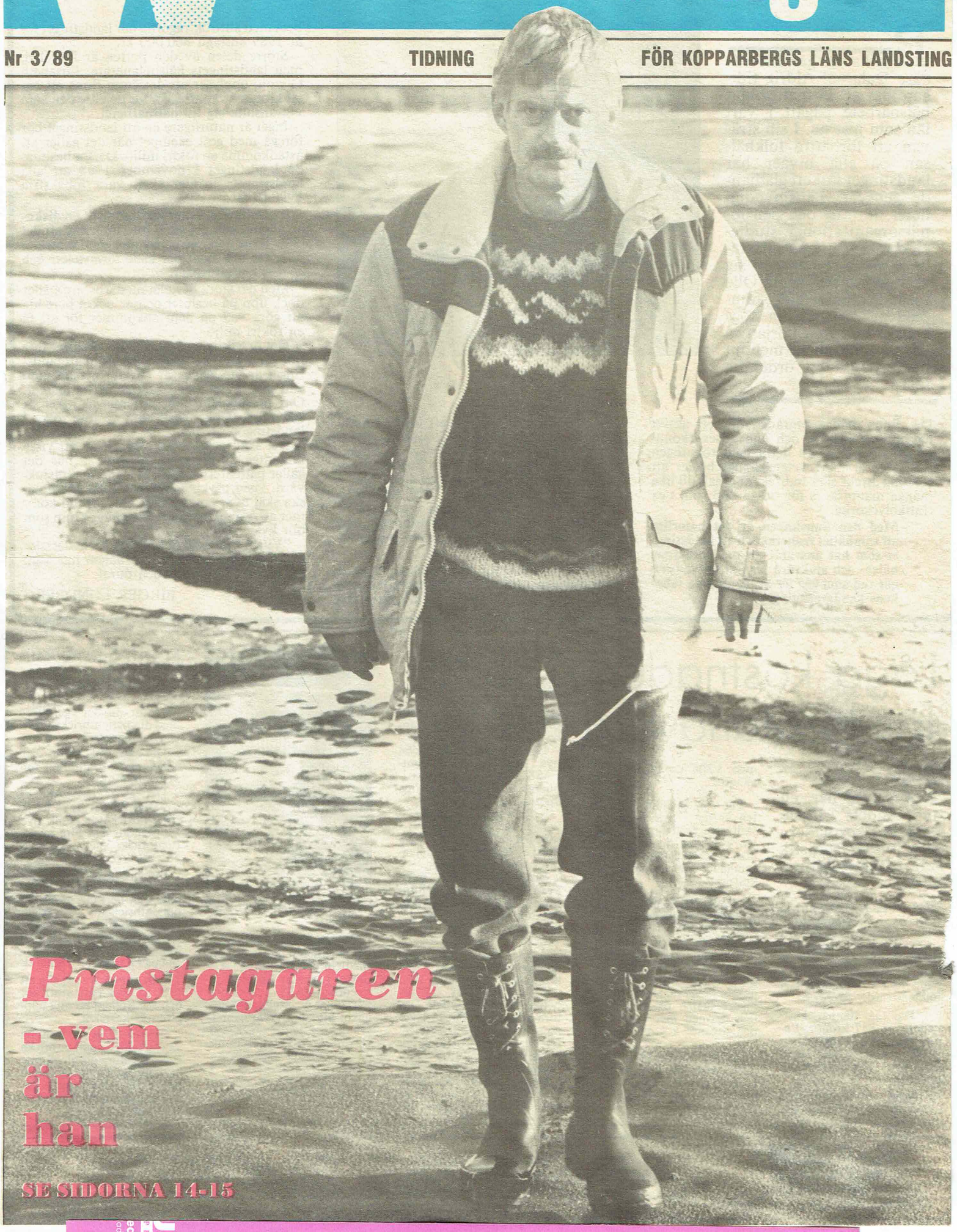
som denna afton stod parkerade i anarkistisk oordning längs den initilliggande vägen satt de som inte iddes kliva ur sina fordon utan föredrog att njuta av bilvärmen och av elden på avstånd.

Och tänk att Saxdalen fick sin egen raggarrunda en afton som denna. Sällan gives väl tillfällen att komma glidandes med den nyputsade stoltheten för traktens motorburna ungdom, men denna afton var som gjord för det. Mycket folk, många bilar och och därmed tillfälle att se och synas.

När så elden äntligen tändes snärjdes snögubben på toppen av brasan strax in i en gråsvart

Vårt landsting

Nr 3/89 TIDNING FÖR KOPPARBERGS LÄNS LANDSTING

Pristagaren - vem är han

SE SIDORNA 14-15

På diktens vingar

från Rävvåla till radiohuset

I studieväg nöjde sig lanthandlarsonen från Rävvåla med fyraårig realskola.

Ändå är han idag en av Sveriges mest firade lyriker.

Dessutom är Bengt-Emil Johnsson kompositör, radiochef och landstingets kulturpristagare 1989.

Han är tio minuter försenad till vårt möte vid musikaliska akademien.

Ändå är han avspänd, säkert väldigt van att vara jagad av klockan. Att intervjun ska pågå parallellt med att han vakar över sin musikaliska workshop förmår inte heller strö några spår av stress i hans välansade yttre.

Tåligheten är sannolikt framsprungen av nöden. Förutom chefsskapet på radion, rymmer nämligen hans almanacka författande och olika kulturella engagemang i sådan mängd att tankarna osvikligt letar sig till magsår.

Hur hinner karl'n med?

– Hårt arbete och bra disciplin. Jag kan inte separera radioarbetet från poesin och musiken. Jag försöker inte ens, för mig hänger de ihop. Det är inte så mycket vad jag gör, utan mer vad jag är.

– Jag känner det faktiskt inte som många järn i elden, för mig är det ett järn – i livets eld.

Men egentligen är Bengt-Emil Johnsson en fantasilös människa. Det tycker han i alla fall själv.

– Ja, det jag började med som barn, det har jag ju bara fortsatt med.

Han säger det med allvar, inte alls för att stjäla billiga poäng. Han är nog helt enkelt en så ödmjuk och jordnära själ att han ser sig själv som "fantasilös" trots att landets kulturkritiker höjer honom till skyarna.

Nu 53-årige Bengt-Emil Johnsson är född och uppvuxen i natursköna Saxdalen (tidigare Rävvåla), väster om Ludvika. Sedan några år tillbaka har han skrivit sig på orten igen, och det är överhuvudtaget svårt att få honom att ge ett datum för utflyttningen till Stockholm.

Innerst inne har han nog aldrig flyttat. Arbetat på annan ort, ja – men inte flyttat. Själv vill han kalla sig en klassisk dalapendlare. Hustrun Kerstin från Saltsjöbaden har fångats av hans starka rötter och numera kallar sig även hon kulla.

Paret har sin fasta bostad i Saxdalen, i Stockholm har husrummen genom åren bara varit att betrakta som provisorium. För tillfället står svärföräldrarna för härbärge.

I mitten av 50-talet började han ta pianolektioner för Knut Wiggen i Stockholm. Tonvikten på Bengt-Emils musikaliska inriktning försköts dock snart mot komposition.

Just Wiggen blev hans inkörsport till den experimentella elektromusiken.

Experimentell, förresten? Bengt-Emil vänder sig faktiskt mot den benämningen.

– Ordet används som en synonym till allt som är avvikande. Det är klart att det kan användas så, men man blir sur när man skriver väldigt enkla dikter och ändå blir kallad experimentell.

Men ändå, både hans inledande diktning och hans musik avslöjar en lust att laborera.

– Den kommer nog från allmän nyfikenhet, som är besläktad med att jag alltid har hållit på med många olika saker och dessutom varit ute på hala isar.

Där barn han lekt, i Rävvåla, dit återvänder Bengt-Emil Johnsson inte bara i sin diktning. Sedan några år har dessutom han och hustrun skrivit sig på orten.

– Mer konkret beror det på att jag hade en far som uppmuntrade mig. Han sa till mig att om du ska lära dig något ska det vara nya saker. Hur han kunde ha den attityden och framsyntheten har jag dock aldrig förstått.

Radion har alltid intagit en central roll i hans liv. Han gjorde sina första program i början av sextiotalet, men hade tränat långt dessförinnan.

– Hallåman, var nog bland det första jag lekte, som riktigt liten. Det är ju så vi lever, så vi lär, genom att härma andra som kan.

1966 hoppade han på en fast anställning och 1979 blev han chef för musikradion. Sedan fem år tillbaka är han programdirektör för P2.

De som känner honom från barnsben påstår att Bengt-Emil alltid har varit lite speciell. Han läste redan vid fyra-fem års ålder, skrev sina första berättelser innan skolstart och sin första poesi vid 13.

Han var en sådan där begåvning som aldrig behövde läsa läxorna mer än en gång, men paradoxalt nog trivdes han ändå inte i skolbänken.

På sätt och vis var han en särling. Inte så att han stod utanför, nej han var alltid hjärtligt välkommen att delta när han så ville. Men hans nyfikenhet och energi, hans nästan medfödda lockelse till existentiella djup skilde honom från mängden.

Bakom sig har han alltså bara realexamen från Grängesberg. Han kände helt enkelt aldrig någon lust att fortsätta studierna.

Lyriker, kompositör, radiochef – och landstingets kulturpristagare 1989. Men Bengt-Emil Johnsson kallar ändå sig själv för "fantasilös". – Det jag började med som barn har jag ju bara fortsatt med.

– Varför? Varför är man som man är, varför är man likadan när man är 53 som när man var åtta och tretton. Jag har alltid sprungit från det ena till det andra. Jag ville ha omväxling, så var det nog. Jag är otålig.

Istället arbetade han i fadern Augusts diverseaffär och gick i privata pianolektioner.

Parallellt med musikundervisningen och den ovanliga litterära ådran, odlade han också ett hett intresse för idrott. Han hade ett finger med i det mesta.

Vattengraven i Krylbo, vilka minnen väcker den?

– Jo. . ., det var mitt enda hinderlopp. Vi hade ett friidrottslag i division II, och vi upptäckte att det ingick hinder. Vi hade ingen löpare, men någon var tvungen att ställa upp för att ta den där poängen och jag som var med som något slags hjälpgumma fick springa. Och plötsligt när jag befann mig på hindret insåg jag hur bred den var, på TV ser den smalare ut. . .

– Jag klafsade ned där, och. . ., lyckligtvis var det få som bevittnade detta heroiska lopp.

Hur var du som högerytter?

– Usel. Mycket hellre än bra. Jag var inget fartfenomen, hade dålig teknik och kom inte längre än till B-laget.

. . . som kulstötare?

– Elva meter, tror jag, ingenting att skriva långt om. Jag minns att jag stötte lika långt med sats som utan, det säger en del om tekniken.

. . . som tränare?

– Det ska du nog fråga de som hade mig, om de minns. Jag var inte särskilt framgångsrik mer än på det sättet att vi lyckades hålla många lag igång på ett så litet ställe som Saxdalen.

. . . som kassör i Saxdalens IF?

– Det blev jag väldigt tidigt vid 15-års åldern. Det var ingenting särskilt med det, vi spelade amatörrevy så att det nästan räckte till hela verksamheten.

. . . som ung revymakare?

– Jag var mera hjälpgumma, där också. Jag var med som pianist väldigt ung och skötte den i flera år. Sedan spelade jag väl med i sketcher och dylikt, men jag skrev inte så mycket av materialet.

Bengt-Emil är känd som en naturmänniska och intresset löper ända tillbaka till hans spädaste barndomsår.

– Jag kallar det en prägling av ett landskap. Varför en individ blir så fäst vid ett landskap, det kan jag inte svara på, jag kan bara konstatera att så blev det. Förhållandet till och intresset för naturen fanns där så tidigt att jag inte minns när det kom.

Banden till naturen har bra vuxit sig starkare med åren och hamnar idag i gränstrakterna till naturfolkens religioner.

Utan omsvep säger han också att han har betydligt lättare att identifiera sig med till exempel samernas och navajoindianernas livsåskådning, än med tillbedjare av de stora världsreligionerna.

– Att vara i naturen fyller mig av undran. Gradvis reflekterar man själv över vem man är i förhållande till naturen. För mig kan naturen ge en stark, intensiv och genomgripande känsla av delaktighet, som annars bara finns i livskänslors höjdpunkter, släkt till kärlek och starka konstupplevelser.

– Men samtidigt säger naturen hela tiden att du inte är med. Genom att du är betraktaren som känner dig delaktig, så är du ju normalt en utanför stående.

För honom är fågelskådningen mer än en trevlig hobby. Det är en förevändning för att kunna skaffa sig upplevelserna, att med fåglarnas hjälp flyga mot "det paradis som finns inte bara i kristendomen".

– I folkloren har fåglar alltid varit budbärare. Nattskärran tjuvmjölkar o s v, det finns volymer fulla av fågelskrock. Det tyder på att många, kanske alla av oss, känner igen känslan av delaktighet, och samtidigt ett människans särlingsskap. Kanske möts de där, i paradismyten.

– Fåglarna med sin avundsvärda förmåga att behärska ett element där vi är allt annat än hemma, gör att vi förknippar dem med högre makter.

– Jag är ateist i den meningen att jag inte har något gudsbegrepp. Men jag vill inte säga att jag inte är religiös, det här är en religiös attityd.

Lars Gyllensten skriver i sin bok "Just så eller kanske det", att:

> **"Man ska inte inbilla sig att man känner en människa, inte ens sig själv. I var och en av oss finns det en svart låda. Vad som döljer sig inne i den vet man aldrig, inte vad som sker där. Till nöds kan man registrera in-put och out-put – sådant som sker i det yttre, det synliga".**

Saxdalssonen Bengt-Emil Johnsson ger faktiskt intryck av att ha kommit närmare en förståelse för sig själv än vad Lars Gyllensten någonsin tycks tro möjligt.

Han har givit ut 17 diktsamlingar och en konstbok. Han var en av sex nominerade till den exklusiva och nyinstiftade utnämningen "August".

Det är lyriken som har gjort honom prisbelönt.

Men historien om Bengt-Emil Johnsson handlar egentligen lika mycket om musikern och kompositören.

Det glöms bort ibland. Faktum är att Bengt-Emil Johnssons skapande lika mycket finns samlat i nothäftet, som i böcker.

Själv vill han kalla det elektroakustisk musik, ett slags kombination av talat språk och sång, av rösten ljudkälla och instrument.

– Jag har alltid varit intresserad av det som befinner sig i gränslandet mellan poesin och musiken. Konstformerna har mycket gemensamt, ord och rytm och ljud.

Viljan att växla mellan nivåer går igen även på det vardagliga planet. Mellan hans båda tummelplatser Stockholm och Saxdalen ligger allt från chefskapet på radion till deltagande i Saxdalens manskör, ackompanjemang åt frun och sångerskan Kerstin Ståhl och engagemang i Cassels vänner, med mera, med mera.

Han är oerhört produktiv – i både Stockholm och Västerbergslagen.

– Det är viktigt att byta nivåer och miljöer. Det ena ger det andra näring, menar han.

Trots att mycket av hans tid ägnas åt olika former av musik har hans egna kompositioner fått stå tillbaka den senaste tiden.

– Jag har i och för sig fått många pris, men jag känner en speciell stolthet över det här från hemlandskapet.

En stolthet som förklaras i skenet av hans mycket speciella förhållande till hemorten Rävvåla, idag Saxdalen.

Backarna och markerna där barn han lekt, går som en röd tråd genom hela hans diktning. Där har han sökt och delvis funnit den identitet som varit drivkraften bakom hela hans skapande verksamhet.

– Ett barn präglas av sitt landskap. inte de stora, märkvärdiga sevärdheterna som turistbussarna tar dig till – utan landskapet som sådant. De små nyanserna, växlingarna mellan gläntor och skog.

Poesin intresserade honom emellertid inte särdeles, förrän i de övre tonåren. Den första kontakten med Werner Aspenström blev en direkt tändande gnista.

Aspenströms kombination av något ogripbart vänt mot evigheten, och samtidigt något konkret vänt mot verkligheten – det träffade Bengt-Emil mitt i prick.

Han har under sina skrivande år gått från avantgardist till centrallyriker, hela tiden med stort existentiellt djup, hela tiden på jakt efter sin identitet.

– Vi går väl alla omkring och letar efter vad som är vårt eget. Du och jag gör det i det här samtalet. Vi kan kommunicera med språket, men det har sina begränsningar. Där ligger en identitets problematik.

– Men ändå framgår olika personligheter, kanske håller man på med konstnärligheter för att bekräfta sig, att visa det egna.

– Naturligtvis är dikten också ett slags försvarstal. Man vill visa varför man är som man är och även försöka få någon slags förståelse.

– Men dikt är också ett sätt att bekämpa sin ödmjukhet. Man har rätt att hävda sig och det man känner. Man gör saker för att bekämpa sin oro.

Oro inför vad?

– Allt. Oro i motsats till ro.

Futu
MILJÖPA
Made in Sw
Nr 1024 09 24 B